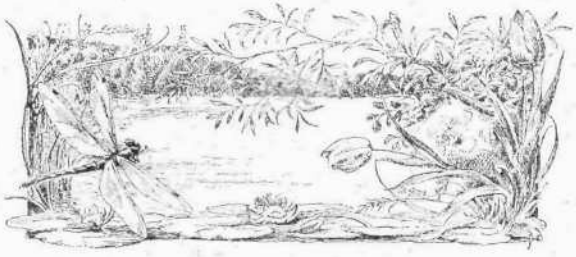

ΓΡΑΦΙΚΗ

Η ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΔΟΞΑΡΑΔΩΝ

Καθ' οὓς χρόνους Τοῦρκοι καὶ Ἐνετοὶ διεφιλονείκουν πεισματωδῶς καὶ ἐπὶ πολὺ τὰ καταλειφθέντα ῥάκη τῆς βυζαντικῆς πορφύρας, τὸ θέατρον δὲ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκείνων ἡττῶν καὶ θριάμβων τῶν μαχομένων κατέστη ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς καὶ ἅπασαι αἱ ἑλληνικαὶ νῆσοι, φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ συνετάσσοντο τότε μετὰ τῶν Ἐνετῶν, ἢ καὶ μετὰ παντὸς ἄλλου χριστιανοῦ ἡγεμόνος, κηρυσσομένου τυχὸν κατὰ τοῦ ἐπιδιώκοντος τὴν τελείαν τῆς ἑλληνικῆς χώρας κατάκτησιν ὀθωμανοῦ.

Μεταξὺ τῶν λαμβανόντων μέρος εἰς τὰς περιοδικὰς ἐκείνας καὶ μακροχρονίους αἱματηρὰς ἔριδας, πρόθυμοι πάντοτε ἐδεικνύοντο οἱ φιλοπόλεμοι Λάκωνες, ἐξ ὧν οἰκογένειά τις τῶν ἐκ Καλαμῶν ἑλκόντων τὴν καταγωγὴν Δοξαράδων διακριθῆ συνταχθεῖσα μετὰ τῶν Ἐνετῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους προσέφερεν ἱκανὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ὑπηρεσίας, διὸ καὶ ἐφείλκυσε τὴν εὔνοιαν τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐνετικῆς πολιτείας, καὶ κτηματικὰς ἀμοιβὰς καὶ τιμητικοὺς τίτλους παρ' αὐτῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔλαβεν.

Ἀλλ' ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶναι κυρίως εἰς ἡμᾶς διαφέρουσα ὡς πρώτη εἰσαγαγοῦσα εἰς τὰς Ἰονίους νήσους τὴν ἰταλικὴν γραφικήν, σχηματίσασα, οὕτως εἰπεῖν, ἰδίαν σχολήν, ἧς ἱκανὰ ἔργα εὑρίσκονται ἐν Κερκύρᾳ, Λευκάδι καὶ ἰδίως ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου πλειοτέρους καὶ ἀγλαοτέρους καρποὺς ἡ σχολὴ αὐτῶν ἀπέφερε. Λέγομεν δὲ ὅτι πρῶτοι οἱ Δοξαράδαι ἔφερον ἐν Ἑλλάδι τὴν τέχνην, διότι οἱ πρὸ αὐτῶν κατὰ τὴν ἑκκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα διαπρέψαντες ἕλληνες καλλιτέχναι, εἰ καὶ πολὺ ἀνώτεροι τῶν Δοξαρᾶ, μείναντες ὅμως ὁ μὲν Κορένσιος ἐν Νεαπόλει, ὁ δὲ Βασιλάκης ἐν Ἐνετίᾳ καὶ ὁ Θεοτοκόπουλος ἐν Ἱσπανίᾳ, καὶ ἐκεῖ ἀείποτε ἐργαζόμενοι, οὐδόλως ἐπενήργησαν εἰς προαγωγὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι τέχνης. Ἡ Ἑλλὰς ἠγνόει μάλιστα καὶ αὐτὴν αὐτῶν τὴν ὕπαρξιν ἐὰν ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενος σορὸς Μουστοξύδης μὴ ἐποίει πρῶτος γνωστὰ τὰ περὶ τῶν δύο τελευταίων ἐν τῷ ὑπ' αὐτῷ συνταχθέντι «Ἑλληνομνήμονι».

Ὁ Παναγιώτης Δοξαρᾶς, γεννηθεὶς τῷ 1662 ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ζωγράφος, ἀλλὰ οὐδεμίαν σαφῆ μαρτυρίαν ἔχομεν ποῦ ποτε ἐσπούδασε τὴν τέχνην. Αὐτὸς οὗτος ἔν τινι τῶν συγγραμμάτων του τῷ ἐπιγραφομένῳ «*Κοινὴ διδασκαλία εἰς ταῖς τρεῖς περίστασις ὁποῦ περιέχει ἡ ζωγραφία*» ἀναφέρων περὶ συμμετρίας ἐν τῇ γραφικῇ, λέγει μὲν ὁποίας συμβουλὰς τῷ ἔδιδεν ὁ διδάσκαλός του, ἀλλὰ δὲν ὀνομάζει αὐτόν [1]. Ἐπίσης ἀσαφῶς περὶ τούτου ἐκφράζεται καὶ ὁ Πελοποννήσιος ἱερομόναχος Λεόντιος, ὁ γράψας τὸ προοίμιον τῶν τῶν Δοξαράδων μεταφράσεων [2], διότι καὶ οὗτος λέγει ὅτι ὁ Δοξαρᾶς ἀφοῦ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἱερὰ γράμματα, παρεδόθη εἰς διδασκάλους ζωγράφους παρὰ τῶν ὁποίων ἐδιδάχθη τὴν τέχνην, ἀλλ' οὐδὲν πλέον ἀναφέρει.

Ὁ Παναγιώτης, καθὸ υἱὸς τοῦ Νικολάου Δοξαρᾶ, τοῦ πολλὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας προσενεγκόντος τοῖς ἐνετοῖς, ἐμιμήθη καὶ οὗτος τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός, καὶ ἐγκαταλείπων τὴν χρωστῆρα τοῦ ζωγράφου, ἀνελάμβανεν εὐχερῶς τὸ ξίφος τοῦ πολεμιστοῦ, ὅπως ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς γαληνοτάτης Δημοκρατίας. Οὕτω τῷ 1694 συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ μισθωτοὺς ἰδίαις δαπάναις ἐξεστράτευσεν εἰς Χίον, πιθανῶς μετὰ τοῦ τότε ἀρχιστρατήγου Ἐνετοῦ Ζένου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκυριεύθη τότε ἡ ὑπὸ τοὺς τούρκους διατελοῦσα νῆσος ἐκείνη [3]. Ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ὑπηρεσίαν προσέφερεν ὁ Δοξαρᾶς τῇ Ἐνετικῇ Πολιτείᾳ, ἀποστήσας τῷ 1696 τὸν Μανιάτην Λιμπεράκην ἀπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἀποδόσας φίλον τοῖς Ἐνετοῖς τὸν πολύτροπον καὶ ἐπίφθονον ἐκεῖνον ἄνδρα.

Ὅτε τέλος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος οὐ μόνον ἡ Πελοπόννησος ὑπετάγη τοῖς Τούρκοις τῇ βοηθείᾳ τῶν προϋχόντων Πελοποννησίων, ἀλλὰ καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἅπασαι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπεβλήθησαν ὁριστικῶς ὑπὸ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἡ δὲ Ἐνετία περιελθοῦσα εἰς πολλὴν ἔκλυσιν καὶ ἀτονίαν, εἶχε παύσει πᾶσαν ἐφεξῆς κατὰ τῆς Τουρκίας πολεμικὴν ἐπιχείρησιν, τότε καὶ ὁ Παναγιώτης ἀποθέσας ὁριστικῶς τὸ δόρυ, κατέλιπε τὴν πατρίδα του Πελοπόννησον καὶ ἐπεδόθη, ὡς φαίνεται, ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης του.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ γνωστότερον τῶν ἔργων τοῦ Παναγιώτου ἦσαν αἱ ἐν τῇ οὐρανίᾳ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος γραφαί· αὗται ἐγένοντο κατὰ τοὺς κανόνας τῆς προοπτικῆς, καθ' οὓς τὰ ἐν τοιαύταις οὐρανίαις εἴτε καμάραις ἱστορούμενα πρόσωπα καὶ πράγματα διαγράφονται οἷα φαίνονται ἐκ τῶν κάτω θεωρούμενα. Ὁ τρόπος οὗτος εἶνε ἐκτάκτως δυσχερής, διότι τῶν πάντων ἐν συστολῇ (raccourci) παριστάμενων, τό τε σχέδιον καὶ αἱ ἀνα-

[1] Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ συγγραμματίῳ, τῷ δημοσιευθέντι τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου περιέχονται τὰ ἑξῆς· «Συμμετρίαις παρομοίως εἰς τὸ σχέδιον (*καθὼς μὲ ἑρμήνευεν ὁ διδάσκαλός μου, ὅταν ἐσπούδαζα εἰς τὴν νεότητά μου*) εἶναι αὐταῖς διὰ νὰ εἰπῶ σχηματίζοντας μίαν μορφὴν (ἔλεγεν αὐτὸς) νὰ κάμω τὴν κεφαλήν, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μικρὰ κ.τ.λ.».

[2] Τὸ προοίμιον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Ἑλληνομνήμονι» καὶ προσέτι ἐπίγραμμά τι εἰς ἔπαινον τοῦ Π. Δοξαρᾶ.

[3] Παράβαλε περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης Σάθα Τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα σελ. 402 καὶ Σ. Π. Λάμπρου Παναγιώτου Δοξαρᾶ περὶ ζωγραφίας σελ. ια'.

λογίαι ἀνατρέπονται καθ' ὁλοκληρίαν, ἀπαιτεῖται δὲ μεγίστη ἱκανότης καὶ ἄκρα εὐχέρεια ἵνα μὴ διολισθήσῃ ὁ ζωγράφος εἰς τὸ τερατῶδες καὶ δύσμορφον. Ὡς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος πρῶτος ὁ Ἕλλην Παυσίας παρέστησε βοῦν ἐν συστολῇ καὶ οὐχὶ κατὰ πλευράν, τὸν πρὶν συνήθη τρόπον, καὶ ὅμως, ὡς ἀναφέρει ὁ αὐτός, ἅπαν τὸ τοῦ σώματος μῆκος παρίστατο εἰς τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ ὁλόκληρον [1]. Ἐκ τῶν νεωτέρων πλεῖστον ἐπεμελήθη τοῦ εἴδους τούτου τῆς γραφικῆς ὁ Ἐνετὸς Ἰάκωβος Ροβούστης, ὁ καὶ Τιντορέττης ἐπικληθείς. Οὗτος χάριν σπουδῆς ἔπλαττε μικρὰς ἐκ κηροῦ πλαγγόνας, τὰς ὁποίας, ἐπιμελῶς ἐνδύων, ἀνήρτα εἶτα διὰ νημάτων ἀπὸ τοῦ ὀρόφου, καὶ οὕτω ἀντέγραφεν αὐτὰς ἀπὸ διαφόρων ὀπτικῶν σημείων ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἕξιν καὶ τέχνην τοῦ κατὰ συστολὴν διαγράμματος.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ ὀρόφῳ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος γραφῶν, ἡ ἐν τῷ μέσῳ εἶνε ἡ μεγαλητέρα, καὶ ἀναντιρρήτως ἡ καλλιτεχνικώτερον τῶν λοιπῶν ἐπινενοημένη. Ἡ ἐντὸς ὠοειδοῦς πλαισίου περικλειομένη αὕτη γραφὴ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Εἰς τὰ ἄνω αὐτῆς παρίσταται ἡ Ἁγία Τριὰς ἐν μέσῳ ἀρρήτου δόξης, πνεύματα δὲ πτερωτὰ καὶ γυμνὰ περιίπτανται κύκλῳ ἐντὸς ῥωτεινῶν νεφελῶν. Μακρὸν γεῖσον ῥωμαϊκοῦ ῥυθμοῦ, κατέχον ἅπαν τὸ εὖρος τῆς γραφῆς καὶ φερόμενον ἐπὶ δύο σπειροειδῶν κιόνων, διαστέλλει τὸ μέρος τοῦτο ἀπὸ τοῦ κατωτέρου καὶ μέσου. Ἐν τῷ μέρει τούτῳ, καὶ εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον, ἐπὶ παρατεινομένης νεφέλης πτερωτοὶ ἄγγελοι, ἐνδεδυμένοι σύροι χάριν εὐπρεπείας, περιδινοῦνται καὶ συμπλέκονται κατὰ ποικίλα καὶ συνεστραμμένα σχήματα ψάλλοντες τρὶς ἐν χορῷ τὸ λειτουργικὸν «*Καὶ τῷ πνεύματί σου*», ὡς ὅλον γίνεται ἐκ τῆς βασταζομένης ὑπ' αὐτῶν ταινίας ἔνθα ὑπάρχει ἐγγεγραμμένη τρὶς ἡ φράσις αὕτη. Ὑποκάτω τούτων, ἄνδηρον, ἔχον τὸ θωράκιον ἐκ τορνευτῶν μαρμαρίνων κιγκλίδων, χρησιμεύει ὡς βάσις τοῦ μέσου τούτου τῆς σκηνῆς μέρους. Ἐν τῷ μέσῳ διανοίγεται μικρὰ στοὰ διὰ τῆς ὁποίας ὑποῤῥώσκει ὁ κυανοῦς οὐρανός, ἐπὶ τοῦ ἐμβάδοῦ τοῦ ὁποίου διαγράφεται ἡ μορφὴ τοῦ εἰς ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου παρασκευαζομένου διακόνου. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ διακόνου ὅμιλοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν προβαίνουσι μέχρι τοῦ στήθους ἄνω τοῦ θωρακίου, καὶ τινες αὐτῶν ἀναρριχῶνται ἢ προσερείδονται ἐπὶ τοὺς κίονας, μία δὲ γυνὴ βαστάζει μετὰ μητρικῆς φιλαρεσκείας τὸ ἐπὶ τοῦ κιγκλιδώματος καθεζόμενον αὐτῆς βρέφος, τοῦ ὁποίου οἱ γυμνοὶ πόδες ταλαντεύονται ἐν τῷ κενῷ. Τελευταῖον, εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς γραφῆς καὶ πλησιέστατα τοῦ θεατοῦ, παρίστανται εἰς μεῖζον τοῦ φυσικοῦ μέγεθος ὁ ἅγιος φέρων τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν του, στηρίζων δὲ τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης, στρέφει τὸ σῶμα καὶ ἀτενίζει ἐν ἐκστάσει τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὕψη. Πρὸς αὐτοῦ, τὰ νῶτα στρέφων πρὸς τὸν θεατήν, ἵσταται γονυπετὴς νεωκόρος βαστάζων ὑπὸ μάλης χάρτην, ἕτερος δέ τις προκύπτων ἀπό τινος γωνίας τοῦ πίνακος, γυμνὸς καὶ βακένδυτος, ἐπικαλεῖται τὴν τοῦ ἁγίου βοήθειαν.

Ὁ Παναγιώτης Δοξαρᾶς ἦτο θαυμαστὴς τοῦ ἐκ Βερώνης Παύλου, καὶ ἰδίως ἀπεθαύμαζε τὸν τρόπον τῶν συνθέσεων τοῦ ζωγράφου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον μετὰ λυρικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξαίρει ἐν τῷ προμνησθέντι ποιήματίῳ αὐτοῦ [1]. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος ἔργου του καταδεικνύεται ἐναργῶς ὁ ἀγὼν αὐτοῦ ὅπως πλησιάσῃ καὶ ἀπομιμηθῇ τὰς μεγαλοπρεπεῖς συνθέσεις τοῦ μεγάλου ἐκ Βερώνης ζωγράφου. Τὸ παρὰ τῷ *Λευῖ τοῦ Κυρίου Ἄριστον*, καὶ ἰδίως ὁ *ἐν Κανᾷ Γάμος*, ὑπηγόρευσαν εἰς τὸν ἡμέτερον Δοξαρᾶν τὴν σύλληψιν τοῦ πίνακός του τούτου. Καὶ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ Βερωναίου ἐν ἄνδηρον ἔχον ὡς θωράκιον μακρὰν σειρὰν τορευτῶν μαρμαρίνων κιγκλίδων, διαιρεῖ εἰς δύο τὴν σκηνήν. Ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου ἐκείνου κινοῦνται καὶ περιέρχονται μετὰ πολλῆς σπουδῆς οἱ ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ συμποσίῳ, ἄλλοι δὲ ἵστανται ἁπλοῖ θεαταί. Κάτω τῆς σκηνῆς αὐτῆς φαίνονται εὐωχούμενα τὰ πλήθη τῶν συμποσιαζόντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕτερα πλήθη μουσικῶν τέρπουσι τὴν εὐωχίαν, καὶ ἄλλοι παρίστανται ἐκτελοῦντες ἕτερα καθήκοντα. Τὴν ὅλην σκηνὴν πληροῖ μεγαλοπρεπὴς ἀρχιτεκτονική, ὡς ἐγίνωσκε νὰ δημιουργῇ αὐτὴν ὁ Παῦλος, εἰς τοὺς κίονας τῆς ὁποίας ἀναμίγνυνται ἢ ἀναρριχῶνται ἐπὶ τῶν στεγῶν πολυπληθεῖς ὅμιλοι, τοὺς ὁποίους ἡ γόνιμος φαντασία τοῦ μεγάλου ἐκείνου ζωγράφου ἐγέννα, δίδουσα εἰς τὰ πάντα σφριγῶσαν ζωὴν καὶ ἀληθῆ ὕπαρξιν.

Ἀτυχῶς αἱ διὰ χειρὸς τοῦ Παναγιώτου ἐπὶ ὀθόνης ἱστορηθεῖσαι γραφαί, ἐξοβελισθεῖσαι τῆς θέσεώς των, περιεπλανήθησαν ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν ἑωσοῦ κατήντησαν ἄγνωστον ποῦ [2]. Αἱ σήμερον ὑπάρχουσαι ἐν τῇ οὐρανίᾳ τοῦ ναοῦ εἶνε ἀντιγραφαὶ τῶν πρώτων, ἀλλ' αὗται, γενόμεναι ὑπὸ ἀδεξίου ζωγράφου, ἐργαζομένου alla presta, ὡς ἔλεγεν αὐτὸς οὗτος, ἐτήρησαν ἴσως, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἀκριβὲς τὸ διάγραμμα, ἀλλὰ καθίστανται εἰς ἡμᾶς ἀδύνατον ν' ἀποφανθῶμεν κατὰ πόσον ἐτήρησαν καὶ τὸν χρωματισμὸν αὐτῶν ἀναλλοίωτον. Οἷαι φαίνονται σήμερον αἱ ἐν λόγῳ γραφαί, οὔτε ὡς διάγραμμα εἶνε ἄμεμπτοι, οὔτε ὁ χρωματισμὸς των εὐφραίνει τὸ παράπαν τὴν ὅρασιν.

[1] Ὁ ζωγράφος Παυσίας κατελέγετο εἰς τὸ Σικυώνιον ἐργαστήριον, τὸ τοσοῦτον φημιζόμενον ὥστε, κατὰ Πλούταρχον, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπελλῆς, ἀπολαμβάνων ἤδη πλείστην φήμην, ἠθέλησε νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν τότε Σικυωνίων ζωγράφων καὶ μυηθῇ τὰ τῆς τέχνης των. Ἦτο δὲ σύγχρονος τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

[1] Εἰς τὸ περὶ ἐρευρέσεως καὶ συνθέσεως πόνημά του ἀναφερόμενος εἰς τὰ ἔργα τοῦ Παύλου, λέγει τὰ ἑπόμενα· «Ὦ ἐνέργειαις θαυμασταῖς καὶ ἐξέσιαις, προερχόμεναις ἀπὸ ἐκείνον τὸν ὑπερουσιακὸν νοῦν, ὅπου διαπερνῶνται οὐχὶ μόνον εἰς τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ὑψώθη καὶ ἕως εἰς ταῖς σφαίραις εἰς τὸ νὰ σχηματίζῃ καὶ νὰ εὑρίσκῃ μορφαῖς οὕτως θείαις, ὁποῦ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς χαίρεται ὅταν θεωρῇ νὰ μετέχῃ εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα τοῦ παραδείσου . . .» Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Λάμπρου.

[2] Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος γραφαὶ τοῦ Δοξαρᾶ ἐναπετέθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῇ γυναικείᾳ Μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἐκεῖθεν δὲ μετεφέρθησαν εἰς τὴν πλησίον Πελαιόπολιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν ἀφῃρέθησαν, ἔμεινε δὲ εἰς ἐμὲ ἄγνωστον ποῦ αὖθις ἀπερρίφθησαν αἱ πολύπλαγκτοι τοῦ Δοξαρᾶ γραφαί.

Τὸ διάγραμμα εἶνε ἐν γένει ἄχαρι καὶ ἄκομψον (baroque), αἱ πτυχαὶ ἀτυχεῖς καὶ τὰ ἄκρα ἀμελῶς σχεδιασμένα· ἡ δὲ βαρεῖα ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἰδίως οἱ συσπειρούμενοι ἐκεῖνοι κίονες πιέζουσι καὶ καταστρέφουσι τὸ ὅλον. Ἡ ἁρμονία τῶν τόνων ἀπέπτη, εἴποτε ὑπῆρχεν, ὁ δὲ χρωματισμός, ψευδὴς ὤν, καθίσταται χυδαῖος καὶ μονότονος. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἴσως δικαιότερον ἁρμόζει τὸ ἰταλικὸν λόγιον «traduttore traditore»· αἱ λοιπαὶ ἐν τῇ οὐρανίᾳ γραφαὶ ἔχουσιν ὡς ὑπόθεσιν τὰ ἔργα τοῦ ἱεράρχου ζῶντος καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ ἀποθιώσαντος. Κατὰ τὸν κ. Μουστοξύδην ἀφιερώθησαν αὗται ὑπὸ εὐλαβῶν ὀρθοδόξων τῷ 1727.

Ἡ εἰκὼν τοῦ κόμητος Σχυλεμβούργου [1] περὶ ἧς ἐγένετο πλεῖστος λόγος καὶ ἥτις εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, εἶνε σμικρογραφικὸν τοῦ Παναγιώτου ἔργον σμικρᾶς ἀξίας, ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν δύναταί τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ζωγράφου, οὔτε δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν πλήρη πίστιν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Λεοντίου ἀποδιδομένους ἐπαίνους εἰς ἕτερον τοῦ Παναγιώτου ἔργον, τὴν τοῦ Φραγκίσκου Γριμάνη προσωπογραφίαν, ὅστις, ὡς ἀναφέρει ὁ Λεόντιος, «*δὲν ἠμπόρεσεν ἀπὸ τὴν Βενετίαν καὶ ἕως ὅλον τὸν Μωρεᾶν νὰ εὕρῃ καλλίτερον διδάσκαλον ἀπὸ λόγου του νὰ τὸν ζωγραφίσῃ*» [2]. Ὅτι δὲν εὕρισκεν ὁ στρατάρχης ἐκεῖνος ἱκανὸν ζωγράφον καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον ὅπως γράψῃ τὴν εἰκόνα του, εἶνε πολὺ πιθανόν· δὲν πιστεύομεν ὅμως ὅτι καὶ ἐν Βενετίᾳ, εἰ καὶ ἡ τέχνη εἶχεν ἤδη παρακμάσει, δὲν ὑπῆρχε ζωγράφος ἱκανώτερος τοῦ Δοξαρᾶ. Ἐκ τῶν λόγων ὅμως τοῦ Λεοντίου ὁρμᾶται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐν Πελοποννήσῳ ὑπῆρχον ὁπωσδήποτε ζωγράφοι τινές, ἀλλ' οὗτοι, ὡς νομίζομεν, θὰ ἦσαν πιθανῶς ξένοι, οἵτινες ἀποικιζόμενοι παρηκολούθουν τοὺς κατὰ καιροὺς αὐθέντας καὶ λοιποὺς ἡγεμονίσκους τῆς Πελοποννήσου. Ἴσως δὲ εἰς αὐτοὺς τούτους εἰσαχθεὶς καὶ ὁ Παναγιώτης ἐξέμαθε τὰς πρώτας τῆς τέχνης ἀρχάς, ἀναντίρρητον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ ἡμέτερος Δοξαρᾶς μετέβη ποτὲ εἰς Βενετίαν καὶ ὅτι διέτριψεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τοῦ Ἀδρία, ὅπου ἐδιδάχθη ν' ἀποθαυμάζῃ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν κατὰ τὴν ἑκκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμασάντων μεγάλων ζωγράφων.

Πλὴν τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης πραγματείας μνημονευθέντος ἰδίου τοῦ Δοξαρᾶ ποιήματίου, ὁ Παναγιώτης ἐπεχείρησε καὶ ἄλλας τινὰς μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μικρῶν περὶ τέχνης συγγραμμάτιων [3], ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶνε ἡ ἀνέκδοτος μείνασα μετάφρασις τοῦ περὶ ζωγραφίας (Tratatto della Pittura) πολυτίμου συγγράμματος τοῦ ἐκ Βίνσης Λεονάρδου. Τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, ἅμα γνωσθέν, συνεκίνησεν ἅπαντα τόν τε καλλιτεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν κόσμον, διότι ὁ Λεονάρδος ἦτο οὐ μόνον ζωγράφος, ἀνδριαντοποιός, ἀρχιτέκτων, μουσικὸς καὶ ποιητής, ἀλλ' ἦτο συνάμα καὶ μηχανικὸς καὶ ὑδραυλικός, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ἔξοχος φυσικομαθηματικός. Περὶ τοῦ περὶ ζωγραφίας βιβλίου τούτου ὁ Ἀννίβας Καράκκης ἔλεγεν ὅτι, ἐὰν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ εἶχε γνωρίσει τοὺς κανόνας ὅσους ἡ χρυσῆ τοῦ Λεονάρδου βίβλος περιέχει, ἤθελεν ἀπαλλαγῆ εἰκοσαετοῦς ἐπιπόνου ἐργασίας· ὁ δὲ Ἀλγαρόττης, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἔξοχος τεχνοκρίτης, συνίστα τὸ σύγγραμμα τοῦ Λεονάρδου ὡς τὸ μόνον στοιχειῶδες, τὸ κατάλληλον εἰς προαγωγὴν τῶν καλῶν τεχνῶν.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου τοῦ Λεονάρδου συνεκίνησε, φυσικῷ τῷ λόγῳ, καὶ τὸν ἡμέτερον Δοξαρᾶν, ὁλεγόμενον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ καταστήσῃ γνωστὰς εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὰς ἀρχὰς τῆς ὑπ' αὐτοῦ θαυμαζομένης ἰταλικῆς τέχνης. Καίτοι δὲ συναισθανόμενος τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἀπειρίαν, οὐδὲν ἧττον ἐπεχείρησε τὴν δυσχερῆ μετάφρασιν τοῦ ἔργου· ἐὰν δὲ μὴ ἐδυνήθη νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν ἑλληνα λόγον ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, τοῦτο ἀποδοτέον οὐ μόνον εἰς τὴν περὶ τὴν γλῶσσαν ἀπειρίαν τοῦ μεταφραστοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δυσχερὲς εἰς εὕρεσιν ἀντιστοίχων ὅρων ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε ἡ γλῶσσα ἐπλουτίσθη ὑπωσοῦν καὶ πλουτίζεται ὁσημέραι, θὰ καθίστατο δυσεπίτευκτον καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς καθ' ἡμᾶς σρόδρα λογίους.

Ὁ Λεονάρδος εἰς πληρεστέραν κατάληψιν τοῦ κειμένου παρενέβαλεν εἰς τὸ χειρόγραφόν του καὶ τὰ ἀναγκαῖα διαγράμματα, τὰ ὁποῖα ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπωλέσθησαν· τὰ δὲ ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Λεονάρδου ὑπάρχοντα εἶνε ἀντιγεγραμμένα ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ γάλλου Poussin γενομένων πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἀπολεσθέντων. Ἴδιον τοῦ Παναγιώτου ἔργον εἶνε μόνον τὸ ὑδατογράφημα τὸ παριστῶν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῶν τεσσάρων εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἀγγέλων.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΓΕΡ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

[1] Τοῦ κόμητος Σχυλεμβούργου ὑπάρχει ὁ ἀνδριὰς ἐν τῇ Πλατείᾳ τῆς Κερκύρας, ἱστάμενος ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου κοσμουμένου δι' ὅπλων καὶ σημαιῶν, εἶνε δὲ ἔργον τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ Ἰωάννου Μαρία Μορλάϊτερ. Ἴδε Λ. Βρυκίνη εἰς τὸ περὶ λειτανιῶν τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος.

[2] Λεοντίου ἱερομονάχου προσίμιον εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Π. Δοξαρᾶ μεταφράσεις. Ἑλλην. σελ. 23.

[3] Περὶ τούτων ἴδε Ἑλληνομνήμονα.

Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ [1]

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Νά, κείνους ἀπ' στέκειτη ὄξ' ἀπ' τὴν πόρτα.

Ὁ κὺρ Μοναχάκης καὶ οἱ τέως ὁμιληταί του, τῶν ὁποίων μεγάλως ἐκεντήθη ἡ περιέργεια, ἐστράφησαν ὅλοι πρὸς τὴν θύραν.

Δεύτερον παιδίον ὀκταετές, ξυπόλητον, ξεσκούφωτον, μὲ τὴν μίαν σκελέαν ἀνασηκωμένην ἕως τὸ γαστροκνήμιον, μὲ τοὺς πόδας βρεγμένους ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἵστατο ἔξω τῆς θύρας, κρύπτον τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου ὄπισθεν τῆς παραστάδος, τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος ὄπισθεν τοῦ τοίχου, κυττάζον μὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἔσω τοῦ καφενείου.

[1] Τέλος. Ἴδε σελ. 161.

— Ἐσύ, βρέ, τὴν εἶδες τὴ γυναῖκά μου νὰ φεύγῃ; τοῦ ἐρώναξεν ὁ κὺρ Μοναχάκης;

— Τ'ν εἶδια, μπάρμπα, ἀπήντησε τὸ παιδίον.

— Καὶ ποῦ πάει;

— Ξέρου 'γώ;

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἐσηκώθη ἐν ἀδημονίᾳ, καὶ μὲ ὀργίλην χειρονομίαν ἔκαμε νὰ τινάξῃ τὸ τσιμποῦκί του εἰς τὸ ἔδαφος.

Τὸ πρῶτον παιδίον, τὸ ὁποῖον ἵστατο πέντε βήματα ἀπ' αὐτοῦ ἐτρόμαξε, φοβηθὲν μὴ ράγῃ καμμίαν μὲ τὸ τσιμποῦκι, καὶ ἔτρεξε νὰ φύγῃ.

Τὸ δεύτερον παιδίον, ἔξω τῆς θύρας, ἔγεινεν ἄφαντον ὄπισθεν τοῦ τοίχου.

— Μὴ φοβᾶσαι, εἶπεν ὁ κὺρ Μοναχάκης, ἂν λὲς ἀλήθεια, δὲν τρῶς ξύλο· μὰ ἔλα δῶ . . . εἰπέ μου τί ξέρεις . . . γιατί . . .

Ἡ λέξις αὕτη ἦτο ἡ μόνη ἣν ἐπρόφερεν ὅπως ὑποδηλώσῃ τὴν θλῖψιν, τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐντροπήν του.

— Νά, μπάρμπα, εἶπεν ἀναθαρρήσας καὶ σταθεὶς ἐγγὺς τῆς θύρας ὁ παῖς· οὐ Βασίλ'ς εἶδιει τ' βάρκα, ἀπ' μπῆκεν ἡ γ'ναῖκά σ' μαζὺ μεὶ τ' Καλκώρ' τοῦ γυιό, κὴ κάμανε κατὰ τοῦ Δασκαλειὸ νὰ σουργιανίσ'νε. Μεὶ φώναξε κὴ μένα κὴ μῶδειξει ἀλάργα τ' βάρκα, μὰ τσ' ἀθρῶπ' δὲν τσ' εἶδια. Λέγαμει πῶς θελὰ γυρίσ'νε γλήουρα πίσου· ὕστερα τσ' εἶδιαμει κὴ κάμανε πέρ' ἀπ' τ'ν Πούντα κὴ βγήκανε ὄξ' ἀπ' τοὺ λιμάν'. Καρτειροῦμει νὰ γυρίσ'νε πίσου, δὲ γυρίσανε.

— Καὶ πόση ὥρα εἶνε ποῦ τοὺς εἴδατε;

— Νά, ὡς δυὸ ὥρης κὴ παραπάν'. . . τάπουτώρα.

— Καὶ γιατὶ δὲν ἤρθατε πρωτήτερα νὰ μοῦ πῆτε;

— Μὰ δὲν εἶνε πουλλὴ ὥρα . . . ὡς μιὰ ὥρα, μιὰ οὐρίτσα . . . κὴ παρακάτ'. . . λίγη ὥρα . . . τάπουτουρίτσα.

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἔκαμε νέαν ὀργίλην χειρονομίαν, διὰ ν' ἀποθέσῃ παρὰ τὴν γωνίαν τὸ τσιμποῦκί του. Τὸ παιδίον ἔσπευσε νὰ τραπῇ εἰς φυγήν.

*

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βασίλης τῆς Μάρκηνας, ὅστις εἶχε προπορευθῆ κατὰ τριακόσια βήματα, ἔτρεχε μὲ τὴν προθυμίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν δεικνύουσι τὰ παιδία ὅπως δώσωσι καλὴν ἢ κακὴν εἴδησιν, διὰ νὰ πάρουν «τὰ συχαρήκια» ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, διὰ νὰ διασκεδάσουν μὲ τὴν ἀμηχανίαν τοῦ ἐνδιαφερομένου ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ἔρθασεν ἀσθμαίνων ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ πλοιάρχου τῆς σκούνας, καὶ σταθεὶς ὑπὸ τὸν ἐξώστην, ὅπου ἔβλεπε τὴν θύραν ἀνοικτὴν καὶ ἄρθονα ρῶτα εἰς τὸν θάλαμον, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του.

— Μπάρμπα! πήρανε τ' βάρκα!

Ὁ Βασίλης δὲν εἶχε τὴν τόλμην νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ καρενεῖον πρίν, ὅπως δώσῃ τὴν εἴδησιν εἰς τὸν κὺρ Μοναχάκην. Ἀλλὰ τώρα, ἰδὼν ὅτι ὁ σύντροφός του ἔδωκε τὴν εἴδησιν χωρὶς νὰ ράγῃ ξύλον, καὶ ἐκτὸς τούτου, διότι εἴξευρεν ὅτι ἀπὸ τὸν ἐξώστην δὲν θὰ τὸν ἔρθανεν ἡ χονδρὴ ῥάβδος τοῦ πλοιάρχου, εἶχε λάβῃ θάρρος καὶ ἔσπευσε νὰ προλάβῃ τὸν σύντροφόν του, ὅπως ἀπολαύσῃ αὐτὸς τὴν ἡδονήν.

Ὁ καπετὰν Κυριάκος, ὅστις ἐκάθητο ἀκόμη παρὰ τὴν τράπεζαν, μὴ χορταίνων νὰ ψιλοταΐζῃ καὶ νὰ κουτσοπίνῃ, ὅπως συνειθίζει ὁ ναυτικός ὅταν διά τινας ἡμέρας ἐπιστρέψῃ παρὰ τὴν ἑστίαν του, παρατείνων καὶ ἀναλύων ἐπ' ἄπειρον τὴν τόσον σπανίαν δι' αὐτὸν ἡδονὴν ταύτην, ἐσηκώθη κ' ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην.

— Τ' εἶνε, βρέ;

— Νά, πήρανε τ' βάρκα σ'.

— Ποιός;

— Οὐ Μαθιὸς τ' Μαλαμοῦ.

— Ποιὸς Μαθιὸς τ' Μαλαμοῦ;

— Νά, οὐ γυιὸς τσ' Καλκώρηνας, πῶς 'νε λένε.

— Καὶ ποῦ τὴν πάει;

— Νά, ὄξ' ἀπ' τοὺ λιμάν!

— Μονάχος του;

— Μαζὺ μεὶ μιὰ γ' ναῖκα.

— Μαζὺ μεὶ μιὰ γ' ναῖκα! ἐπανέλαβεν ἔκπληκτος ὁ καπετὰν Κυριάκος. Καὶ ποιά;

Δὲν ἠκούσθη ἡ ῥωνὴ τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον, διὰ καλὸν καὶ διὰ κακόν, ἐπροφυλάσσετο ὑπὸ τὸν ἐξώστην.

— Καὶ πῶς δὲν ἦρθες νὰ μοῦ πῆς χαμπάρι! ἀνέκραξεν ὁ καπετὰν Κυριάκος.

Ἀλλὰ τὸ παιδίον εἶχε γείνῃ ἤδη ἄφαντον, ὄπισθεν τῆς γωνίας τοῦ τοίχου, καὶ μόνον τὰ βήματά του ἠκούοντο δρομαῖα ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου.

«Ὁ μοῦτσος, τοῦ διαβόλ' ὁ γυιός, θὰ τῶστρωσε πουθενὰ στὸ μεθύσι, ἤρχισε νὰ μονολογῇ ὁ καπετὰν Κυριάκος, κι' ἄρησε τὴ βάρκα στὴν τύχη της».

Πάραυτα ἔστειλε πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ μούτσου, τὸν ὁποῖον μετὰ πολλὰς ματαίας ἐρεύνας εἰς τὰ καπηλεῖα τῆς ἀγορᾶς, εὗρον τέλος εἰς μίαν παράμερην ταβέρναν, ἀπὸ τὸν μέσα δρόμον.

*

Ὁ πλοίαρχος παρήγγειλεν εἰς δύο τῶν συντρόφων του, οἵτινες ἐλάμβανον ἀναψυχὴν κατ' οἶκον, νὰ δανεισθῶσι λέμβον τινά, ὅπως ἀνέλθωσιν εἰς τὴν σκούναν καὶ καταβιβάσωσιν ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τὴν μεγάλην σκαμπαβίαν μὲ τὰ ἓξ κουπιά. Δὲν τὸν ἔμελε τόσον διὰ τὴν γυναῖκα ἥτις ἐκλάπη, ὡς φαίνεται, οὔτε διὰ τὸν τυχηρὸν νέον ὅστις τὴν εἶχε συνοδεύσει, ὅσον διὰ τὴν νεοπαγῆ, κομψὴν καὶ στερεὰν φελούκαν του. Παρήγγειλεν ἐπίσης νὰ στρατολογήσωσιν ἐκ τῆς προκυμαίας ὡς κωπηλάτας δύο ἢ τρεῖς πορθμεῖς, καὶ νὰ τρέξωσιν εἰς καταδίωξιν τῆς βαρκούλας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κὺρ Μοναχάκης, μαθὼν εἰς τίνα ἀνῆκεν ἡ κλαπεῖσα λέμβος, ἐπαρουσιάσθη περίλυπος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλοιάρχου.

— Μπορεῖς νὰ πᾷς μαζὺ μὲ τὴ σκαμπαβία καὶ τουλόγου-σου, τοῦ εἶπεν ὁ καπετὰν Κυριάκος,— ὅστις εἶχε μάθῃ τέλος εἰς τίνα ἀνῆκεν ἡ κλαπεῖσα (κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τὴν ὁποίαν φυσικὰ ἔδιδε τὸ κοινὸν εἰς τὸ συμβεβηκός) σύζυγος.

Ὁ κὺρ Μοναχάκης αὐτὸ ἴσα—ἴσα ἐπεθύμει, νὰ ὑπάγῃ μὲ τὴν σκαμπαβίαν. Ἐροβεῖτο νὰ μείνῃ ἐν ἀγωνιώδει προσδοκίᾳ εἰς τὴν πολίχνην, καὶ τοῦ ἐφαίνετο ὅτι, ἂν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν καταδίωξιν, διὰ τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τούτου, ἠπιώτερον θὰ ἠσθάνετο τὸν πόνον του. Ἔτρεφε πεποίθησιν εἰς τὴν Λιαλιώ ὅτι δὲν ἦτο ἱκανή, καθὼς εἶπεν ἡ ἰδία, νὰ προδώσῃ τὴν τιμήν του, ἀλλὰ καὶ πάλιν, τίς οἶδε! Τίς δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ τῆς γυναικείας ἰδιοσυγκρασίας τὰ μυστήρια; Ἐγνώριζε τὴν ἀσθενικὴν καὶ ὀνειροπόλον προδιάθεσίν της καὶ τὴν μεγάλην καὶ βαθεῖαν νοσταλγίαν της. Ἀλλὰ πῶς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πολλοὺς νὰ τὰ ἐννοήσωσιν αὐτά; Ἀλλοίμονον εἰς ὁποιον πέσῃ εἰς λάκκον πλήρη ὕδατος, καὶ ἂς εἶνε καθαρὸν τὸ ὕδωρ. Πιθανὸν ν' ἀποφασίσουν νὰ σοῦ δώσωσι χεῖρα βοηθείας, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσουν νὰ σὲ περιγελῶσιν. Αὐτὸς ὅμως ἦτο βέβαιος περὶ τῆς Λιαλιώς του, ὅσον δύναται ἀνὴρ νὰ εἶνε βέβαιος περὶ γυναικός. Ἀπὸ τὸν καιρὸν καθ' ὃν, στενὸς φίλος τοῦ πατρικοῦ της οἴκου, τὴν ἐφίλει καὶ τὴν ἐχόρευε τριετῆ εἰς τὰ γόνατά του, τριακοντούτης αὐτός, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν πεντάετῆ τὴν ἐφίλευε γλυκίσματα, ἄνευ ὑστεροβουλίας καὶ προγνωστικοῦ πνεύματος διὰ τὸ μέλλον, ἀπὸ τὸν χρόνον καθ' ὃν τραυλίζουσα τὸν ἐκάλει «μπάλμπα-Μοναχάκη», ἕως τῆς ἡμέρας καθ' ἣν, καὶ σύζυγός του γενομένη ἀκόμη ἐξηκολούθει νὰ τὸν ἀποκαλῇ «μπάρμπα Μοναχάκη», τὴν εἶχε παρακολουθήσει παιδίσκην, νεάνιδα καὶ γυναῖκα, καὶ τὴν εἶχε μελετήσει καλῶς, καὶ εἴξευρεν ὅτι, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην γυναῖκα, ἔζη μὲ τὴν κεφαλήν της καὶ μὲ τὰ νεῦρά της.

Παρῆλθεν ἡμίσεια ὥρα ἐωσοῦ οἱ δύο ναῦται τοῦ καπετὰν Κυριάκου πεισθῶσι νὰ ξεκολλήσουν ἀπὸ τὰ σπίτιά των. Ἄλλη ἡμίσεια ὥρα ἀχρήστου εὕρωσι βάρκαν, ἀνέλθωσιν εἰς τὴν σκούναν καὶ καταβιβάσωσι τὴν σκαμπαβίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλη ἡμίσεια ὥρα μέχρις οὗ στρατολογήσωσιν ὡς κωπηλάτας πορθμεῖς ἢ ἁλιεῖς ἐκ τῆς προκυμαίας, τῶν ὁποίων αἱ λέμβοι δίκωποι ἢ τετράκωποι καὶ βαρεῖαι οὖσαι δὲν ἐκρίνοντο κατάλληλοι διὰ τὴν καταδίωξιν,—καὶ μέχρις ὅτου συνεννοηθῶσιν ὅλοι, καὶ εἶνε ὅλοι σύμφωνοι νὰ ἐκπλεύσωσι. Τέλος ἐπέβησαν τῆς σκαμπαβίας, ὁ κὺρ Μοναχάκης ἔβδομος ἐκάθισεν εἰς τὸ πηδάλιον, καὶ ἐξεκίνησαν.

Διὰ συντόνου κωπηλασίας, ἐξῆλθον τοῦ λιμένος. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὕρωσι τὴν βαρκούλαν. Ἡ θάλασσα, ὁλόφαρος καθὼς ἡ γυνή, εἶνε ὅσον αὕτη ἐχέμυθος, καὶ ποτὲ δὲν διηγεῖται τὸ μυστικόν της. Ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρῃ τις τὰ ἴχνη τῶν ἀλλοτρίων ριπισμάτων ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς γυναικός, ἄλλο τόσον εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρῃ ἐπὶ τῆς ἀχανοῦς κυανῆς ἐκτάσεως τὰ ἴχνη τῆς βαρκούλας. Τίς οἶδεν! ἐπὶ τέλους, διελογίζετο ὁ κὺρ Μοναχάκης· γυνὴ ἦτο. Ὁ ἔρως εἶνε πλάνος καὶ ἡ νεότης εὐπάτητος. Τίς ἐγνώριζεν ἂν δὲν εἶχεν ἁμαρτήσει ἤδη; ὤ! καλὰ τῆς τὸ ἔλεγεν αὐτός, ὅτι πλησίον του θὰ ἦτο ἀσφαλής, διότι γεραρὸς σύζυγος ἐπέχει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τόπον πατρὸς διὰ νεαρὰν γυναῖκα. Καλὰ τὸ ἔλεγε κ' ἐκείνη, ὅτι πλησίον του θὰ ἦτο ἀσφαλής, καὶ ἂν ἤθελε νὰ σφάλῃ ἀκόμη. Τώρα, χιλιάκις ἂν ἦτο ἀθῶα, ὁ κόσμος θὰ τὴν κατεδίκαζεν. Ἀλλὰ πλησίον του, χιλιάκις ἂν ἡμάρτανε, θὰ ἦτο τίμια εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου.

Οἴμοι! καθὼς ἡ βασιλοπούλα τοῦ παραμυθιοῦ, ἂν ὑπεβάλλετο εἰς τὴν διὰ τοῦ σαγιττεύματος θεοδικίαν, μόνον τὰ ἄκρα τῶν ἀῤῥῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρός της θὰ ἤγγιζε τὸ βέλος.

*

Εἰς τὸ πέλαγος, ἀνάμεσα εἰς τὸ μεταξὺ τῶν δύο νήσων πέραμα, ἔπλεεν ἡ βαρκούλα. Ἡ φιλόφρων Ναϊὰς τῶν θαλασσίων ῥευμάτων ἔφερε βοηθητικὸν ῥεῦμα ὑπὸ τὴν τρόπιν της, καὶ ἡ εὐμενὴς Αὔρα τῶν ἀπογείων πνοῶν ἔστειλεν ἐλαφρὰν ῥιπὴν εἰς τὴν πρύμνην της. Ἡ δροσερὰ πνοὴ ἐδυνάμωσε τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς ὤμους τοῦ νέου κ' ἔσφιγξε τοὺς ἁπαλοὺς μυῶνας τῆς νεαρᾶς γυναικός. Ἐκωπηλάτουν ὡς δύο ἠσκημένοι ἐρέται, τὰ ἐλαφρὰ κωπία δὲν τοὺς ἐκούραζον, καὶ εἶχον ὑπερβῆ ἤδη τὸ ἥμισυ τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ.

Ὅταν ἡ σκαμπαβία, ἡ τρέχουσα μὲ δρόμον ἀπολυτῆς ῥορβάδος, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Τραχῆλι, τότε μόνον οἱ ἐπ' αὐτῆς ναυτικοὶ παρετήρησαν τὴν βαρκούλαν.

— Τ' εἶν' ἐκεῖ;

— Ἡ βάρκα!

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἔστρεψεν ἀριστερὰ τὴν κεραλήν.

— Ἀ! αὐτὴ εἶνε!

— Ποιός ξέρει; δὲν πιστεύω νὰ εἶνε αὐτή, εἶπεν εἷς τῶν ναυτῶν, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἦτο τρόπος νὰ μὴν ἦτο αὐτή, διὰ ν' ἀπαλλαγῇ νέου, προσθέτου καὶ λίαν ἀνιαροῦ κόπου.

— Αὐτὴ εἶνε, χωρὶς ἄλλο, εἶπεν ἄλλος, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἦτο ἐκ παντὸς τρόπου αὐτή, διότι μεγάλως τὸν ἐκέντριζεν ἡ περίεργος αὐτὴ θαλασσία σκηνή, ἂν κατώρθωνον νὰ συλλάβωσι τὴν βάρκαν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἐραστοῦ της.

— Αὐτὴ εἶνε! ἀπεφάνθη ὁ κὺρ Μοναχάκης· νὰ τὰ γυρίσουμε κατὰ κεῖ, παιδιά· νὰ ὀρτσάρω . . .

— Ποῦ πάει ἀπὸ κεῖ; ἠρώτησεν εἷς ναύτης.

— Πάει στὸν Ἅι-Νικόλα· τὸ συντομώτερο δρόμο, βλέπεις, διαλέξανε· κ' ἡμεῖς ξεπλατισθήκαμε τόσην ὥρα νὰ τρέχουμε στὸ βρόντο.

— Νὰ τὰ γυρίσουμε, παιδιά! ἔκραξεν ὁ κὺρ Μοναχάκης· σᾶς παρακαλῶ, γλήγορα, νὰ τὰ γυρίσουμε· σία ἕνας, νὰ ὀρτσάρω!

Οἱ ἓξ ἐρέται εἶχον ἀφήσει τὰς κώπας, καὶ ἡ σκαμπαβία ἔβαινεν ἀκόμη μὲ τὴν «κεκτημένην ταχύτητα». Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἐρώναξεν ἐντούτοις, φειδόμενος τοῦ χρόνου τὸν ὁποῖον ἔχαναν.

— Σία, παιδία, σία. Γυρίστε κατὰ κεῖ! . . . ὀρτσα σκαμπαβία!

Ἀλλ' οὐδεὶς προσεῖχεν εἰς αὐτόν. Συμβούλιον εἶχε στηθῆ ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους. Ἄλλοι ἔλεγον νὰ προχωρήσωσιν ἐμπρός, ἄλλοι νὰ στραφῶσι βορείως πρὸς τὸ μέρος τῆς βαρκούλας. Τέλος ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τῶν πλείστων, οἵτινες ἠλεκτρίζοντο ἐκ τοῦ προσδοκωμένου ἀπολαυστικοῦ θεάματος.

Ἔστρεψαν ἀριστερὰ τὴν πρῶραν, κ' ἔλαβον τὰς

κώπας μὲ νέαν ῥώμην, οἵαν μετέδιδεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ φυσικὴ πρὸς τὴν νίκην φιλοτιμία καὶ ἡ προσδοκία τοῦ παραδόξου θηράματος. Ἀλλ᾽ ἡ σκαμπαβία ἀπεῖχε τώρα ἀπὸ τὸν ὅρμον, πρὸς ὃν ἔπλεε, τὸν τριπλοῦν τοῦ δρόμου ὅσον ἀπεῖχεν ἡ βαρκούλα. Καὶ ἂν ἡ πρώτη εἶχε τριπλῆν δύναμιν κωπῶν, εἶχεν ὅμως καὶ πενταπλοῦν ὄγκον καὶ τριπλάσιον βύθισμα.

Ὁ Μαθιὸς εἶδεν ἐγκαίρως τὴν στροφήν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν αἰφνιδίως ἡ σκαμπαβία, καὶ ὑπέδειξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν σύντροφόν του.

— Κύτταξε, εἶπε· μᾶς κυνηγοῦν.

— Τώρα, ἂς μᾶς πιάσουν! ἀνέκραξεν εὐθύμως τὸ Λιαλιώ. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶνε μακρύτερα ἀπὸ μᾶς.

— Ὤ! βέβαια· πολὺ μακρύτερα. Μὰ ἔχουν πολλὰ κουπιά.

— Κ᾽ ἡμεῖς ἔχουμε μεγάλη δύναμι!

Κ᾽ ἐδιπλασίασε τὴν ζέσιν της εἰς τὴν κωπηλασίαν.

Ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ πλέον ἐπαίχθη κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς ἐκείνης, ἐνῷ ἡ ὠχρὰ σελήνη κατήρχετο ἠρέμα πρὸς δυσμάς, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος ἠκούετο ἐκπέμπουσα τὸ δεύτερον λάλημα ἀνὰ τὰς σπαρτὰς ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ τῶν κοιλάδων ἀγροικίας, τὸ παιγνίδιον τοῦ φοβεροῦ καὶ μεγαλοπλοκάμου ὀκτάποδος τοῦ κυνηγοῦντος τὴν μαρίδα, καὶ τοῦ καταδυομένου καὶ φιλοπαίγμονος δελφῖνος τοῦ θηρεύοντος τὴν ζαργάναν. Ἡ σκαμπαβία ἔτρεχε μετὰ ῥυθμικοῦ κρότου τῶν κωπῶν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν διχαλωτῶν σκαλμῶν, μὲ δύναμιν ἀπαισίου καρχαρίου, πομπώδης καὶ μονότονος. Ἡ βαρκούλα ἔφευγεν ἐπὶ τοῦ κύματος ὡς ὁ φελλός, μετ᾽ ἐλαφροῦ ὡς ὁ κρότος τοῦ φιλήματος φλοίσβου, ἀπωθοῦσα μὲ τὰς μικρὰς παιγνιώδεις κώπας της τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐθώπευον καὶ τὴν προέπεμπον τρέχοντα μαζύ της, ὡς τιμητικὴ συνοδία προηγουμένη καὶ ἑπομένη βασιλικοῦ ἅρματος, καὶ θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἀόρατοι Τρίτωνες τὴν ἔφερον ἐπιπολῆς τοῦ κύματος, διὰ νὰ μὴ χάνῃ ταχύτητα μὲ τῆς τρόπιδος τὸ βύθος.

*

Ἐν τούτοις, ὀφθαλμοφανῶς, ἡ σκαμπαβία ἐκέρδιζε δρόμον ἐπὶ τῆς βαρκούλας. Ἔτρεξαν ἀκόμη, ἔτρεξαν πολύ, καὶ πάντοτε ἡ σκαμπαβία ἐκέρδιζε δρόμον, καὶ πάντοτε πλησιεστέρα ἐφαίνετο, ἑωσότου ἡ ἀπόστασις, ἡ χωρίζουσα ἀκόμη τὴν βαρκούλαν ἀπὸ τῆς παραλίας ἦτο ἤδη μικρά, ἐλαχίστη, καὶ ὅσον καὶ ἂν ἔτρεχεν ἡ σκαμπαβία, ὁ Μαθιὸς ἐπρόλαβε κ᾽ ἔρριξε τὴν βαρκούλαν μεθ᾽ ὁρμῆς εἰς τὰ ῥηχά, ἐπὶ τῆς ἄμμου.

— Πάντα κατευόδιο! ἔκραξε φαιδρῶς τὸ Λιαλιώ.

Ἠγέρθη, βλέπουσα τὸν λευκὸν τοῖχον τοῦ ναΐσκου τοῦ Ἁγ. Νικολάου στίλβοντα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἔκαμε τὸν σταυρόν της, κ᾽ ἐπήδησε πρώτη εἰς τὴν ἄμμον τῆς παραλίας, βρέξασα τὰς πτέρνας εἰς τὸ ὕδωρ.

Ὁ Μαθιὸς ἐπήδησε κατόπιν της κ᾽ ἐδοκίμασε νὰ σύρῃ τὴν βάρκαν.

Ἡ σκαμπαβία δὲν ἀπεῖχεν ἤδη ἢ εἴκοσιν ὀργυιὰς ἀπὸ τοῦ ὅρμου.

Ὁ νέος ἐπροσπάθει νὰ σύρῃ ἐπὶ τῆς ἄμμου τὴν βάρκαν, σπεύδων νὰ συνοδεύσῃ τὴν Λιαλιὼ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον. Ὑπώπτευεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς σκαμπαβίας θὰ τοὺς ἐκυνήγουν κ᾽ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καί, χωρὶς νὰ εἰξεύρῃ διατί, ἦτο εὐτυχὴς διὰ τοῦτο. Ἡ τελευταία ἐκμυστήρευσις τῆς Λιαλιῶς, περὶ τοῦ μνηστῆρος τοῦ πνιγέντος ἐν τῷ Εὐξείνῳ, δὲν ἴσχυσε νὰ τὸν καθησυχάσῃ, καὶ ὁ πειρασμὸς τοῦ ἐνέπνεε τὴν σκέψιν, ὅτι μία γυνὴ ἥτις ἐλησμόνησε τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον διὰ νὰ νυμφευθῇ ἕνα γέροντα, ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν γέροντα δι᾽ ἕνα τρίτον μένοντα εἰς τὴν πατρίδα της. Ἀλλ᾽ ἂν τοὺς κατεδίωκον ὁμοῦ εἰς τὴν ξηράν, καὶ αὕτη ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτόν, καὶ ἀπήρχοντο ὁμοῦ εἰς τὸ χωρίον της, ὤ! τότε ὁ ἔρως του θὰ καθηγιάζετο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης.

Αἴφνης, ἡ φωνὴ τοῦ κὺρ Μοναχάκη, ὅστις ἐφαίνετο ὀρθός, εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, παρὰ τὴν πρύμνην τῆς σκαμπαβίας, ἠκούσθη ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός.

— Λιαλιώ! ἔ! Λιαλιώ!

Ἡ Λιαλιὼ ἐστάθη σύννους, κάτω νεύουσα τὴν κεφαλήν, καὶ εἶτα κράξασα ἀπήντησεν·

— Ὁρίστε, μπάρμπα - Μοναχάκη!

— Θέλεις νὰ πᾷς στοὺς γονεῖς σου, ψυχίτσα μου; Καλὰ θὰ κάμῃς! Καρτέρει νἄρθω κ᾽ ἐγώ, νὰ σὲ συνοδεύσω ὡς ἐκεῖ, μήπως κακοπαθήσῃς στὸ δρόμο **μοναχή σου,** ἀγάπη μου!

— Καλῶς νἄρθῃς, μπάρμπα Μοναχάκη! ἀπήντησεν ἀνενδοιάστως τὸ Λιαλιώ.

*

Ὁ νέος ἵστατο ἐντροπαλὸς πλησίον της, κυττάζων αὐτήν, ἔμφοβος καὶ μὴ ἐννοῶν.

— Σῦρε στὸ καλό, μὲ τὴ σκαμπαβία, Μαθιὲ μου π᾽λάκι μου, τοῦ εἶπε μὲ τόνον εἰλικρινοῦς συγκινήσεως τὸ Λιαλιώ· κρίμα ᾽ς ποῦ εἶμαι μεγαλείτερη στὰ χρόνια ἀπὸ σένα· ἂν πέθαινε ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης, θὰ σ᾽ ἔπαιρνα.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο ΡΗΤΙΝΙΤΗΣ

Ἡ προσθήκη τῆς ῥητίνης εἰς τὸν οἶνον εἶχε καθ᾽ ὅλα τὰ φαινόμενα ὡς ἀρχικὸν λόγον τὴν μεγαλειτέραν διατηρητότητα, τὴν ὁποίαν προσδίδει εἰς τὸ ὑγρὸν τοῦτο. Σήμερον ὅμως ὁ λόγος οὗτος κατήντησε νὰ μὴν εἶναι ὁ μόνος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο περιπτώσεις: τοὺς παντοειδεῖς ἐκείνους οἴνους, εἰς τοὺς ὁποίους εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἡ ἄτεχνος οἰνοποιία ἀναγκάζεται νὰ προσθέτῃ ῥητίνην πρὸς εὐκολωτέραν διατήρησιν, καὶ τοὺς ὁποίους θὰ ὀνομάσωμεν **ῥητινωμένους οἴνους,** καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου τὸν γνωστὸν καὶ ὡρισμένον λευκὸν οἶνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ῥητίνη προστίθεται ὄχι πλέον ὥς τι ἀναγκαῖον κακόν, ἀλλ᾽ ὡς συμπληρωτικὸν συστατικόν, καὶ ὅστις ὀνομάζεται **ῥητινίτης.** Περὶ τῶν ῥητινωμένων οἴνων δὲν ἀξίζει νὰ γίνεται

λόγος· εἶναι ἁπλῶς προϊὸν τῆς ἀγνοίας τῆς τέχνης, προωρισμένον νὰ ἐκλείψῃ βαθμηδόν, ἰδίως δὲ οἱ μαῦροι ἀποτελοῦσι ποτόν τι ἀποτρόπαιον, καθόσον ἡ γεῦσις τῆς ῥητίνης φαίνεται νὰ μὴ συμβιβάζηται διόλου πρὸς τὴν γεῦσιν τοῦ μαύρου οἴνου.

Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ῥητινίτου ὡς οἴνου ὑπάρχουσι διάφοροι γνῶμαι. Αἱ δύο ἄκραι βεβαίως εἶναι ἐσφαλμέναι. Ἄδικον ἔχει καὶ ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἐπαρχιώτης, ὅστις ἔχων τὸν οὐρανίσκον παρθένον ἀπὸ τοὺς γαργαλισμοὺς τῶν μυστηριωδῶν αἰθέρων ἑνὸς Βορδώ, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς χημικὸς ἀκόμη ἔχει κατατάξει, θεωρεῖ ὡς πολὺ περιέργους ἀνθρώπους τοὺς πίνοντας εὐχαρίστως καὶ ἄλλο τι παρὰ **ῥετσινάτο,** καθὼς ἄδικον ἔχει καὶ ὁ φανατικὸς ἐκεῖνος νεωτεριστής, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ὕπαρξις τοῦ ῥητινίτου ἀποτελεῖ αὐτόχρημα ἀπόδειξιν τῆς βραδύτητός μας εἰς τὸν πολιτισμόν. Ὁ ῥητινίτης εἶναι ποτὸν κατώτερον βεβαίως πολλῶν οἴνων τῆς τάξεώς του, τῆς κοινῆς δηλ. καταναλώσεως, ἀνώτερος ὅμως καὶ πλείστων ἄλλων, καὶ ἰδίως ἑλληνικῶν, καὶ μάλιστα—μετὰ λύπης πρέπει νὰ προσθέσωμεν—καὶ οἴνων ἑλληνικῶν ἀνωτέρας τάξεως, διότι δὲν εἶναι σπάνιαι αἱ φιάλαι, μὲ πολὺ ἐπιβάλλον ἄλλως τε ἐξωτερικόν, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον μᾶς κάμνει μετὰ πολλῆς συμπαθείας νὰ ἐνθυμώμεθα ποτήριον διαυγοῦς καὶ χρυσοῦ ῥητινίτου.

Τὸ ἐλάττωμα τοῦ ῥητινίτου ἔγκειται εἰς τὴν ῥητινώδη γεῦσιν του, ἡ ὁποία ἀπωθεῖ κατ᾽ ἀρχὰς τὰ μὴ συνειθισμένα εἰς αὐτὸν στόματα. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ ἐκτεταμένη χρῆσίς του μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ ἐκ τῆς γεύσεως ταύτης δυσάρεστον αἴσθημα εἶναι παροδικόν, καὶ ἐξαλείφεται μετά τινα χρῆσιν. Δὲν λέγω δὲ τοῦτο βασιζόμενος μόνον εἰς τὴν μεγάλην κατανάλωσιν, τὴν κατανάλωσιν τῶν κατωτέρων τάξεων, διότι ὁμολογῶ, ὅτι ἡ γεῦσις αὐτῶν δὲν εἶναι κατάλληλον κριτήριον.—Ἡ γεῦσις εἶναι μία γωνία τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, καί, ὅπως αὐτό, χρειάζεται ἀνατροφήν, ὅπως ἀναπτυχθῇ.— Ἀλλὰ παρατηρῶ, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ῥητινίτου ἐκτείνεται καὶ εἰς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ὁ οὐρανίσκος ἔτυχεν ὑψηλοτέρας ἀνατροφῆς. Τῳόντι ὁ συνδυασμὸς τῆς ῥητίνης μετὰ τοῦ οἴνου, ἐννοῶ δὲ πάντοτε τὴν καλὴν ποιότητα, δὲν εἶναι, φαίνεται, ἐντελῶς τυχαῖος, ἀλλὰ συνέβη ἐν τῷ προϊόντι τούτῳ εὐτυχής τις σύμπτωσις φυσικῶν ὅρων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ γεῦσις τῆς ῥητίνης, ἀντὶ νὰ ἐξέχῃ ὥς τι ξένον, συγχωνεύεται τελείως μετὰ τῆς γεύσεως τοῦ οἴνου, ἀποτελοῦσα μετ᾽ αὐτῆς σύνολόν τι ἀρκετὰ ἁρμονικὸν καὶ μὲ ἴδιον χαρακτῆρα.

Ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ τὸ ἀρχικὸν δυσάρεστον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ὁ ῥητινίτης, δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐδώδιμα ἢ ποτά, τὰ ὁποῖα ὀλίγον ἢ πολὺ ἀπωθοῦσι τὸν πρώτην φορὰν δοκιμάζοντα. Ὑποθέτω, ὅτι δὲν εἶμαι ὁ μόνος, ὅστις τὴν πρώτην φοράν, καθ᾽ ἣν ἔπια ζῦθον, ἠπόρησα πῶς οἱ ἄλλοι ἐκένωνον τὸ πικρὸν αὐτὸ ποτήριον ἄνευ ἀνάγκης τινὸς ἢ ἄνευ ἰδιαιτέρας ἰατρικῆς παραγγελίας.

Κυρίως εἰπεῖν ὁ ῥητινίτης δὲν πρέπει νὰ καταταχθῇ εἰς τοὺς οἴνους, ἀλλὰ εἰς τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα παρασκευάσματα τὰ ἔχοντα μᾶλλον ἢ ἧττον στενὴν συγγένειαν πρὸς τὸν οἶνον, καὶ παρασκευαζόμενα ἐξ αὐτοῦ διὰ προσθήκης ξένων οὐσιῶν. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα ἔχομεν τοὺς οἴνους, εἰς τοὺς ὁποίους εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης ἡ ἐντόπιος συνήθεια προσθέτει κατὰ τὴν ζύμωσιν διαφόρους καρποὺς ἢ φύλλα δένδρων πρὸς ἀρωματισμόν, κυδώνια, κεράσια, ῥώδια, πορτοκάλλια, βερύκοκα, φράγουλες, φύλλα ῥοδακινέας, κερασέας, ἀμυγδαλέας. Τὸ προϊὸν δὲν ἀπομακρύνεται ἀκόμη τοῦ τύπου τοῦ οἴνου, μολονότι τινὲς ἐκ τῶν ἀνωτέρω οὐσιῶν δίδουσιν εἰς αὐτὸ ὅλως διόλου ἰδιάζουσαν καὶ ἐξέχουσαν ὀσμὴν ἢ γεῦσιν. Περαιτέρω ἔχομεν τὸ βερμούτ, τὸ παραγόμενον ἐξ οἴνου διὰ προσθήκης ὁλοκλήρου σειρᾶς ἀρωματικῶν οὐσιῶν καὶ ἀποχωριζόμενον ἤδη ὡρισμένως ἀπὸ τὴν τάξιν τοῦ οἴνου. Εἰς τοιαύτην περίπου ἀπόστασιν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, πρέπει νὰ τοποθετηθῇ ὁ ῥητινίτης.

Ἡ ῥητίνη ἡ χρησιμεύουσα εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ οἴνου τούτου εἶναι πολτώδης ὕλη ῥέουσα ἐκ τοῦ κορμοῦ τῆς πεύκης, ὅταν γίνῃ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἡ κατάλληλος ἐντομή. Εἶναι δὲ μῖγμα μιᾶς ὑγρᾶς οὐσίας, τοῦ **τερεβινθελαίου** (νέφτι), καὶ διαφόρων στερεῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ χημείᾳ καλοῦνται κυριολεκτικῶς **ῥητῖναι,** καὶ αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸ **κολοφώνιον,** ὑπόλειμμα τῆς ἀποστάξεως τῆς κοινῆς ῥητίνης πρὸς παραγωγὴν τερεβινθελαίου. Ἡ ῥητίνη, ὅταν μένῃ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἀέρα γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πυκνόρευστος, διότι μέρος μὲν τοῦ τερεβινθελαίου ἐξατμίζεται, μέρος δὲ ἀπορροφοῦν ὀξυγόνον ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ ὀξειδούμενον μεταβάλλεται εἰς στερεὰν ῥητίνην.

Εἰς τὸ βυτίον, ὅπου ζυμοῦται τὸ γλεῦκος προσθέτουσι 5—6 ἐπὶ τοῖς 100 ῥητίνης, τὴν ὁποίαν ζυμόνουσι προηγουμένως συντρίβοντες τοὺς βώλους καὶ μεταβάλλοντες τὸ ὅλον εἰς ὁμογενῆ παχύρευστον ὕλην. Ἡ ὕλη αὕτη ἐπιπλέουσα ἐπὶ τοῦ γλεύκους διατρυπᾶται καὶ διασχίζεται πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἀποπνεομένου ἐκ τοῦ γλεύκους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, καὶ οὕτω παρουσιάζει εἰς τὸ ὑγρὸν μεγάλην ἐπιφάνειαν ἐπαφῆς. Ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον ἡ ὕλη αὕτη γίνεται στερεωτέρα χάνουσα μέρος τοῦ τερεβινθελαίου, τὸ ὁποῖον ἐξατμιζόμενον συμπαρασύρεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ τῶν ἀτμῶν τῶν ἀπερχομένων ἐκ τοῦ βυτίου.

Περὶ τὸ τέλος τῆς ζυμώσεως ἀποσπῶνται τεμάχιά τινα βαρύτερα, τὰ πτωχότερα εἰς τερεβινθέλαιον, καὶ βυθίζονται, τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ ὅλον, ἂν τὸ τεθὲν ποσὸν τῆς ῥητίνης ἦτο μικρόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐστερήθη σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ τερεβινθελαίου του. Ἂν ἀπ᾽ ἐναντίας τὸ ποσὸν τῆς ῥητίνης ἦτο μεγαλείτερον, μέρος αὐτῆς, τῇ βοηθείᾳ καὶ τῶν φυσαλίδων τοῦ ἀερίου, αἱ ὁποῖαι προσκολλώμεναι κάτωθεν τὸ ὑποβαστάζουσιν, ἐξακολουθεῖ ἐπιπλέον καὶ σχηματίζει οὕτω λεπτὸν κάλυμμα.

Ἡ ῥητίνη εἶναι ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὴ ὅμως εἰς τὸ οἰνόπνευμα. Καθόσον λοιπόν, προχωρούσης τῆς ζυμώσεως, τὸ ὑγρὸν γίνεται οἰνοπνευ-

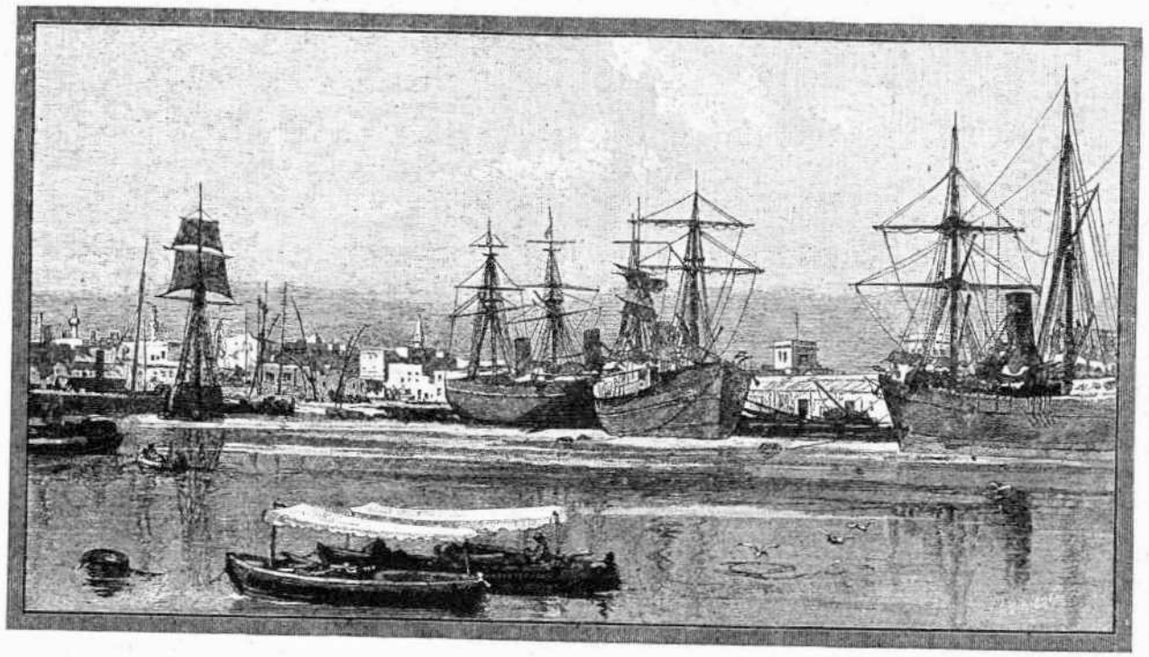

Ὁ λιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας

ματῶδες, ἀποκτᾷ καὶ τὴν δύναμιν νὰ διαλύῃ τὴν ρητίνην, καὶ οὕτω λαμβάνει βαθμηδὸν τὴν γεῦσιν αὐτῆς. Εἶναι ἄξιον περιεργείας πόσον μικρὸν εἶναι τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς ρητίνης, τὸ ὁποῖον εὑρίσκομεν ἐν διαλύσει εἰς τὸν οἶνον: ἐν μιᾷ λίτρᾳ εὑρίσκονται 0,05 ἕως 0,1 τοῦ γραμμαρίου στερεᾶς ρητίνης, ἤτοι $^1/_2$ ἕως 1 ἐπὶ 10000, παραπλήσιον δὲ ποσὸν τερεβινθελαίου. Εἰς τί λοιπὸν χρησιμεύει τότε τὸ ὑπέρογκον ποσὸν τῶν 5 τοῖς 100 τὸ προστιθέμενον, ἀφοῦ ἐξ αὐτοῦ διαλύεται τόσον μηδαμινὴ ποσότης, καὶ δὲν θὰ ἔλιδεν ἄραγε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα πολὺ μικροτέρα ποσότης;

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι, ἂν ἐλαττώσῃ τις τὸ προσθετόμενον ποσόν, ἐλαττοῦται καὶ ἡ περιεκτικότης τοῦ οἴνου εἰς ρητίνην, μολονότι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ πάλιν μεγάλη περίσσεια διαθεσίμου ρητίνης. Τὸ παράδοξον τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς πολὺ δυσκόλου διαλυτότητος τῆς ρητίνης. Ἡ ἀνωτέρω ἀναλογία τοῦ $^1/_2$ — 1 ἐπὶ 10000 ἀντιστοιχεῖ εἰς οἶνον κεκορεσμένον ρητίνης, εἶναι δηλ. τὸ ἀνώτερον ὅριον τῆς διαλυτότητος αὐτῆς εἰς οἶνον συνήθους δυνάμεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ ρθάσῃ ἡ διάλυσις εἰς τὸν κορεσμόν, δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ παρουσία τοῦ διαλυτέου ποσοῦ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται ἐκτεταμένη ἐπαφὴ μεταξὺ τοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς ρητίνης, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν αὐτὴ ἐλαττωθῇ, ὁ κορεσμὸς δὲν λαμβάνει χώραν.

Ἡ ρητίνη δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ οἴνῳ μόνον ἐν διαλύσει. Συμβαίνει πολλάκις ὁ οἶνος νὰ ἔχῃ ἐλαφρὸν θόλωμα, τὸ ὁποῖον νὰ χρεωστᾷ τὰ εἰς ρητίνην εὑρισκομένην εἰς κατάστασιν *γαλακτώματος*, ὅπως εὑρίσκεται τὸ βούτυρον ἐν τῷ γάλακτι, δηλ. εἰς πολὺ μικρὰ σφαιρίδια, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῆς λεπτότητός των ἀργοῦσι πολὺ νὰ ἀποχωρισθῶσιν. Ὅπως δὲ εἰς τὸ γάλα τὰ σφαιρίδια τοῦ βουτύρου ἀποχωριζόμενα κατὰ σειρὰν μεγέθους ἀναβαίνουσι καὶ σχηματίζουσι τὴν κρέμαν, οὕτω καὶ ἐδῶ ἀποχωρίζονται βαθμηδὸν τὰ μεγαλείτερα σφαιρίδια, καὶ τὸ γαλάκτωμα γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λεπτότερον, ὅταν δὲ ρθάσῃ βαθμόν τινα λεπτότητος— ὅτε καὶ εἶναι πλέον ἀντιληπτὸν—εἶναι πιθανὸν νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺν ἀκόμη καιρὸν ἐν αἰωρήσει, ἀναλόγως τῆς ἠρεμίας εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ οἶνος.

Τὸ ἑπόμενον ἄξιον ἐνδιαφέροντος ζήτημα παρουσιάζει ἀκόμη ὁ ρητινίτης. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον παραδεδεγμένη ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ρητινίτης δὲν πρέπει νὰ μεταγγίζηται εἰς ἄλλο δοχεῖον, ὅτι ἅμα ἀφήσῃ τὴν πρώτην του κατοικίαν, καὶ τὴν ὑποστάθμην ἐφ' ἧς ἐγεννήθη καὶ ἔζησε τὰς πρώτας του ἡμέρας, καταλαμβάνεται ὑπὸ νοσταλγίας, καὶ ἀσθενεῖ. Προσθέτουσι μάλιστα ἐπεξηγηματικῶς, ὅτι ἡ ὑποστάθμη *τρέφει* τὸν οἶνον.

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἐμπειρικὰ παραγγέλματα, ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ἰδέας ταύτης ἓν μέρος ὀρθὸν καὶ ἓν μέρος ἐσφαλμένον, ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις ἑνὸς φαινομένου καὶ ἡ κακὴ αὐτοῦ διερμήνευσις. Μολονότι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀκόμη μελετημένον, φαίνεται νὰ ἔχῃ ὡς ἑξῆς.

Ἡ μετάγγισις, ὅπως γίνεται, πράγματι βλάπτει τὸν ρητινίτην. Ἐν πρώτοις οὗτος ἐκτιθέμενος εἰς τὸν ἀέρα χάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον ἔχει μείνει ἐν αὐτῷ διαλελυμένον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ζυμώσεως. Τὸ ἀέριον τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν γεῦσιν τοῦ οἴνου, τὸν ὁποῖον κάμνει νοστιμώτερον, εἰς αὐτὸ δὲ χρεωστεῖται ἡ προτίμησις, τὴν ὁποίαν δεικνύουσιν οἱ γνῶσται διὰ τὸ κρασί, τὸ ὁποῖον εἶναι *ἀπὸ τὸ βαρέλι*, ἀπέναντι ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἔμεινε χρόνον τινὰ ἔξω. Ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως ταύτης βασίζεται μάλιστα ἡ πρόληψις, ἡ ὁποία ὑπῆρχε φαίνεται καὶ εἰς ἄλλας χώρας ἐναντίον τῶν μεταγγίσεων. Ἡ πρόληψις ὅμως αὕτη ἤρθη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἔδειξεν, ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον χάνει ὁ οἶνος, τὸ ἐπανακτᾷ μετά τινα καιρόν, διότι τὸ ὀξυγόνον, τὸ ὁποῖον ἀπορροφᾷ ἐκ τοῦ ἀέρος κατὰ τὴν μετάγγισιν, καίει συστατικά τινα τοῦ οἴνου καὶ παράγει οὕτω ἀνθρακικὸν ὀξύ. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀληθές, ὅτι τὸ οὕτω παραγόμενον ἀνθρακικὸν ὀξὺ εἶναι εἰς μικροτέραν ποσότητα, διὰ τοὺς οἴνους δὲ τοὺς προωρισμένους νὰ καταναλίσκωνται νέοι, ὅπως ὁ ρητινίτης, ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν τὸ ἐκ τῆς ζυμώσεως μένον ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρθονώτερον.

Δεύτερος λόγος κατὰ τῆς μεταγγίσεως, ἰδιαίτερος οὗτος διὰ τὸν ρητινίτην, φαίνεται νὰ ἦναι, ὅτι τὸ τερεβινθέλαιον τὸ διαλελυμένον ἐν αὐτῷ ὀξειδούμενον ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου, τὸ ὁποῖον διαλύει ὁ οἶνος, μετατρέπεται εἰς στερεὰν ρητίνην. Ἐκλείποντος οὕτω τοῦ τερεβινθελαίου ἡ ρητινώδης γεῦσις τοῦ οἴνου ἀλλάζει χαρακτῆρα.

Τὰ ἀνωτέρω ἀρορῶσι τὴν γεῦσιν. Διατί ὅμως ἡ μετάγγισις καθιστᾷ τὸν ρητινίτην εὐπαθέστερον; Πρὸς καθορισμὸν τοῦ ζητήματος τούτου ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν προηγουμένως, ποῦ ἔγκειται ἀκριβῶς ἡ διατηρητικὴ ἐνέργεια τῆς ρητίνης ἐπὶ τοῦ οἴνου, τοῦτο δὲ εἶναι ἀκόμη σκοτεινόν. Τινὲς ἀποδίδουσιν αὐτὴν εἰς τὸ λεπτὸν ἐκεῖνο κάλυμμα ρητίνης, τὸ ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, καὶ τὸ ὁποῖον ἀποκλείει τὴν βλαβερὰν ἐνέργειαν τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ οἴνου. Δὲν φαίνεται τὸ κάλυμμα τοῦτο νὰ ἔχῃ τόσην σημασίαν, διότι δὲν δύναται κἂν νὰ ἦναι διαρκές, καθόσον στεγνόνον ἢ ὀξειδούμενον βαθμηδὸν στερεοποιεῖται καὶ τότε εὐκόλως διασπᾶται καὶ ἀνοίγει. Πιθανώτερον μοὶ φαίνεται, ἡ ρητίνη ἡ διαλελυμένη, καὶ ἴσως ἰδιαιτέρως τὸ τερεβινθέλαιον, νὰ ἀσκῇ ἐλαφρὰν ἀντισηπτικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ οἴνου, καὶ οὕτω νὰ καθιστᾷ δυσκολωτέραν τὴν ἀνάπτυξιν βλαβερῶν ζυμώσεων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μετάγγισις θὰ ἔβλαπτε κατὰ τοῦτο, ὅτι συνεπείᾳ αὐτῆς, ὡς εἴδομεν, ἐκλείπει τὸ τερεβινθέλαιον, δηλ. εἷς παράγων τῆς διατηρήσεως.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐξ ἄλλου μέρους ἡ μετάγγισις, δηλ. ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τῆς ὑποστάθμης, ἐπιβάλλεται διὰ λόγους πάλιν διατηρήσεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ συμβιβασμός. Ἀλλὰ τὰ ἀναφερθέντα μειονεκτήματα τῆς μεταγγίσεως θὰ ἐξουδετεροῦντο, ἂν αὐτὴ ἐγίνετο οὕτως ὥστε ὁ οἶνος νὰ μὴν ἔρχηται σχεδὸν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀέρα, πρὸς τοῦτο δὲ ἡ οἰνοποιία διαθέτει σήμερον τὰ κατάλληλα μέσα. Εἰς τὴν ἄγνοιαν τῶν μέσων τούτων φαίνεται ἐπομένως ὅτι χρεωστεῖται ἡ βλάβη τῆς μεταγγίσεως καὶ συνεπῶς ἡ ἐπικρατήσασα ἐναντίον αὐτῆς πρόληψις.

Τέλος θὰ ἦτο καλὸν εἰς τὸ βυτίον, ὅπου μεταφέρεται ὁ οἶνος νὰ προσθέτηται ὀλίγη ρητίνη νέα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ οἶνος ἐν ἐνδεχομένῃ περιπτώσει ἀπωλείας μικροῦ τινος ποσοῦ τερεβινθελαίου δι' οἱονδήποτε λόγον θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ διὰ βραδείας διαλύσεως.

ΔΗΜ. Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἡ πλατεῖα Μεχμέτ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Δημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ αὐθεντικὸν κείμενον τοῦ πολυθρυλήτου Ὕμνου πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀνακαλυφθέντος, μεταγράφοντες αὐτὸ ἐκ τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Σχολῆς.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ Α'

['Αθ]ηναῖος.

[τὸν κιθαρί]σει κλυτὸν παῖδα μεγάλου [Διό]
[ς ἔρως' ἅτε πα]ρ ἀκρονιφῆ τονδε πάγον ἀᾱμ-
[βροτα προ] πᾶσι θνατοισῖς προφαίνει [ει·]
[ς λογια, τρ]ίποδα μαντεῖον ὡς ειεῖ[λες, εχ-]
[θρὸς ὃν ἔφρ]ουουρειει δράκων, ὅτε τε [οῖσι]
[θελεσιν ἔτ]ρηησας αἰόλον ἑλικτὰν [φυαν]
συυρίγμαθ' ιίεὶς ἀθώπ[ευτος]
δὲ Γαλαταᾶν ἄρης
ν ἐπεραασ' ἄσεπτ[ος]
ΣΑΛΛΙΩ γεενναν
ν θάλος φιλον
εδαάμοιο λο
ρῶν ἔφορ
τεον κυ
εναιχ
ν θῆ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ Β'

ιστον Θεόν οσ

['Ελικῶ]να βαθύδενδρον αἳ λά[χε]-
[τε, Διὸς] ἑ[ρι]βρόμουου θύγατρες εὐώλε[νοι,]
μόλε[τε], συνόμαιμον ἷνα Φοιοῖβον ὠιδαεῖ-
σι μέλψητε χρυσεοκόμαν, ὃς ἀνὰ δικορύν-
ια Παρνασσίδος ταάσδε πετέρας ἕδρανα μ[ε]-
τὰ κλυταιεῖς Δεελφίσιιν Κασταλίδος
εοὐύδρου νάματ' ἐπενίσεται, Δελφὸν ἀνὰ
[πρ]ωῶνα μααντειεῖον ἐφέπων πάγον.
['Ίθι], κλυτὰ μεγαλόπολις 'Αθθὶς, εὐχαιε-
[ῖσ]ι φερόπλοιο ναίουσα Τριτωωνίδος δά[πε]-
[δ]ον ἄθραυστον· ἁγίοις δὲ βωμοισῖσιν 'Α-
[φ]αιστος αἰείθε[ι] νέων μᾶρα ταούρων ὁμου
ου δε νιν 'Αραψ ἁτμὸς ἐς 'Ολυμπον ἀνακίδν[α]-
ται· λιγὺ δὲ Λωτοὸς βρέμων αεἰόλοιοις [μέ]
λεσιν ὠιδαὰν κρέκει, χρυσέα δ' ἀδύθρου[ς κί]-
θαρις ὕμνοισιν ἀναμέλπεται· ὁ δε [θ]-
[ε]ω[ρ]ῶν πρόπας ἐσμὸς 'Αθθιδα λαχ[ών]

Μεταφράσεις τοῦ ὕμνου τούτου εἰς πεζὸν ἐδημοσίευσαν αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες, μίαν τὸ *Ἄστυ* ὑπὸ ἐγκρίτου λογίου καὶ ἑτέραν ἡ *Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων*. Μετάφρασιν ἔμμετρον, ἐξόχως ὡραίαν, ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν *Ἐφημερίδα* ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς, μὲ τὴν ἑξῆς σύντομον προεισήγησιν.

«Τὸ μέγα γεγονὸς τῶν ἡμερῶν τούτων ἀποτελεῖ ὁ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος. Δημοσιεύεται τὸ κείμενον αὐτοῦ διὰ τὰς μελέτας τῶν Ἑλληνιστῶν, ἐκτελεῖται ἡ μουσική του, ἀνακινοῦσα δυσκολόλυτα προβλήματα μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ τῶν μουσικογνωστῶν, κυκλοφορεῖται δὲ εἰς τὸν Τύπον καὶ μεταφράσεις του, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δημοσιογραφικαί, πρὸς χάριν τῶν λογίων καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῶν ἐφημερίδων, ὄχι ὅλων βέβαια. Διὰ τοῦτο καὶ πρὶν ἀποπειραθῇ τις ποιητικῶς νὰ διατυπώσῃ τὰ νοήματα καὶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα *πρέπει* νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν Λαὸν ὁ εἰς τοιαύτην ἐποχὴν καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἀνευρεθεὶς ὕμνος, δὲν ἐθεώρησα παράκαιρον, οὔτε περιττόν, νὰ δοκιμάσω ἐλευθέραν καὶ αὐστηρὰν ἐμοῦ μεταφορὰν τοῦ ἀρχαίου ποιήματος εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸν ρυθμόν, καὶ τὴν μορφὴν τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι καθιστῶ τοιουτοτρόπως αἰσθητὸν καὶ προσιτὸν τὸ κάλλος αὐτοῦ εἰς στοιχεῖον τι πολὺ εὐρύτερον καὶ βαθύτερον ὅλων ὁμοῦ τῶν ἑλληνιστῶν, τῶν ἀρχαιολόγων, τῶν μουσικογνωστῶν, τῶν λογίων καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῶν ἐφημερίδων: *εἰς τὴν ἑλληνικὴν καρδίαν*.»

Ἡ μετάφρασις, ἢ ἡ μεταφραστικὴ δοκιμὴ ὡς τὴν ὀνομάζει μετριοφρόνως ὁ ποιητής, ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Ἐσένα τὸν κιθαριστὴ τὸν κοσμοξακουσμένο
Θὰ ψάλω, τοῦ τρανοῦ Διὸς Ἐσένα τὸ βλαστάρι,
Τὰ λόγια Σου τἀθάνατα θὰ τραγουδήσω, ἐκεῖνα
Ποῦ φανερώνεις, ὦ Θεέ, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλους,
Κοντὰ στὸ χιονοστέφανο τὸ βράχο! Θὰ κηρύξω
Τὸ μαντικὸ τὸν τρίποδα πῶς ὥρμησες κ' ἐπῆρες,
Τὸν τρίποδα ποῦ ὁ δράκοντας ὁ ἐπίβουλος κρατοῦσε,
Σφυρίζοντας, ἀνήμερος· καὶ πῶς μὲ τὸ δοξάρι
Τοῦ τρύπησες τὸ παρδαλό, τὸ στριφογυρισμένο
Κορμί! Καὶ πῶς ἐκράτησες παράλυτο μπροστά Σου,
Μ' ὅλη του τὴν παλληκαριά, τὸν ἄπιστο Γαλάτη!

Τοῦ βροντεροῦ Διὸς Ἐσεῖς πανώριες θυγατέρες
Ποῦ ὁρίζετε πυκνόδεντρο τὸν Ἑλικῶνα, ἐλᾶτε,
Καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χορούς, ὑμνεῖτε, διαλαλεῖτε
Τ' ἀδέρφι Σας τὸ θεϊκό, τὸ χρυσομάλλη Φοῖβο.
Ἀπάνου ἐκεῖ στοῦ Παρνασσοῦ τοὺς δίκορφους τοὺς θρόνους
Στὰ κρυσταλλένια τὰ νερὰ τῆς Κασταλίας προβάλλει
Ἀνάμεσα στὰ Δελφικὰ τὰ πανηγύρια, Κύριος
Τοῦ φημισμένου αὐτοῦ βουνοῦ, τοῦ μαντικοῦ τοῦ βράχου.

Καὶ χαῖρε, ὦ πολυδόξαστη, μεγάλη χώρα, Ἀθῆνα,
Τῆς πολεμόχαρης θεᾶς λάτρισσα, ριζωμένη
Σὲ γῆν ἀπάνου ἀσάλευτη γι' αὐτή σου τὴ λατρεία!
Καίει τῶν ταύρων τὰ μηριὰ στοὺς ἱεροὺς βωμοὺς Του
Ὁ Ἥφαιστος, καὶ ἀραβικὸ θυμίαμα σκορπιέται
Ψηλὰ ψηλὰ ὡς τὸν Ὄλυμπο μαζὶ μὲ τὴ φωτιά Του.
Χίλια λαλήματα κι ὁ αὐλὸς ὁ λιγερὸς κυλάει,
Ὕμνους κ' ἡ γλυκερόφωνη χρυσῆ κιθάρα ἁπλώνει·
Τῶν Ἀθηναίων ὁ λαός, Θεέ, Σὲ προσκυνάει!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΡΓΥΡΙΤΣΑ

Ἐφόρεσε τὰ γιορτερά της. Ἔπλεξε τὰ μακρηὰ μαλλιά της μὲ προσοχὴ καὶ ἔσκυψε στὸ ρυάκι, νὰ καμαρώσῃ τὴν ἀγνὴ εὐμορφιά της. Θὰ 'πάγῃ μὲ τὸν παποῦ της στὴν Πόλι. Ἕνα χρόνο τώρα, τὸ ὀνειρεύεται αὐτὸ τὸ ταξεῖδι καὶ ἕνα χρόνο μηδὲ τὴ λαμπρὴ δὲν φόρεσε τὸ γιορτερὸ φόρεμά της, γιὰ νὰ μὴν τὸ παληώσῃ καὶ δὲν τὸ φορέσῃ καινούργιο στὴν Πόλι.

Ἡ ἀδελφὴ τῆς μητέρας της κάθεται στὴν Πόλι. Ἔχει μιὰ ἐξαδέλφη στὴν ἡλικία της. Πῶς τὴν ἀγαπᾷ ἡ Ἀργυρίτσα αὐτὴν τὴν ἐξαδέλφη, ἂν καὶ δὲν τὴν ξέρῃ.... πῶς τὴν ἀγαπᾷ....

Τώρα ἕνα χρόνο, τὸν παρακαλεῖ τὸν παποῦ της, νὰ τὴν 'πάγῃ στὴν Πόλι καὶ ἐκεῖνος μὲ μεγάλη στενοχώρια, δέχθηκε μόλις σήμερα.

Τὸ φουστάνι της εἶνε παστρικὸ καὶ καινούργιο καὶ τὰ χρυσόξανθα μαλλιά της στεφανόνουν τὸ κάτασπρο προσωπάκι της. Δὲν φορεῖ σκέπασμα στὸ κεφάλι της. Φακιόλια, στὸ χωριό, μόνο ἡ πανδρεμένες φοροῦνε· τὰ Καλλικρατινὰ κορίτσια, ἔχουν τὸ κεφάλι γυμνό.

Ἀπ' τὴ χαρὰ πετᾷ ἡ Ἀργυρίτσα καὶ ὁ γέρος παίρνει τὸ βαρὺ μπαστουνί του, βάζει 'μπροστὰ τὴν ἐγγονή του καὶ πάγει πίσω ἐκεῖνος, πολὺ συλλογισμένος.

Ἡ Ἀργυρίτσα σκύβει καὶ μαζεύει εὔμορφα ἀγριολούλουδα, νὰ τὰ πάγῃ στὴν ἐξαδέλφη της.

Τοῦ γέρου τὸ δισάκκι ἔχει μέσα νωπὸ τυρὶ καὶ πυκτὸ ξυνόγαλο, ποῦ τὸ φυλάγουν μέσα σὲ σακκιὰ καὶ αὐγὰ καὶ ὅσα καλὰ βγάζει τὸ μικρὸ κτῆμά του.

Τὰ πάγει ὁ γέρος δῶρο στῆς νύφης του τὴν ἀδερφή, μὰ ἔχει βαρειὰ καρδιὰ καὶ πίσω πᾶνε τὰ πόδια του.

*

Εἰς τὸν κῆπον τῆς ἐξοχικῆς οἰκίας τῆς κ. Βέργη, ῥίπτει τὰς ἀκτῖνας τῆς σπινθηριζούσης εὐφυΐας του ὁ κ. Δημόπουλος, καὶ ἀκούουν, ἀφίνουσαι ἀργυρόηχους καγχασμούς, ἡ δεσποινὶς Βέργη καὶ αἱ φίλαι της, ἐνῷ ἡ κυρία Βέργη ὑπομειδιᾷ.

Ἡ θύρα τοῦ κήπου ἔμεινεν ἀνοικτή.

Ἡ κ. Βέργη θεωρεῖ τὸν κ. Δημόπουλον ὡς γαμβρόν της.

Ἡ Ἀργυρίτσα μὲ τὸν παποῦ της, καὶ οἱ δυὸ κατάκοποι, ἔρθασαν εἰς τῆς κ. Βέργη.

Ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν θύραν, ἡ Ἀργυρίτσα βλέπει τὸ σύμπλεγμα καὶ δδηγουμένη ἀπὸ τὴν ἀγαθήν της καρδίαν, λησμονεῖ τὴν φυσικήν συστολήν της καὶ ἐναγκαλίζεται μὲ τὰ μεγάλα καὶ δουλευμένα χέρια της, τὴν ἐξαδέλφην της, λέγουσα μὲ δάκρυα χαρᾶς.

— Εἶμαι ἡ Ἀργυρίτσα, ἡ ἐξαδέλφη σου, ἡ Ἀργυρίτσα εἶμαι.

Τὰ λευκὰ περιπόδια τῆς Ἀργυρίτσας καὶ ἡ χωρικὴ ἐνδυμασία της προκαλοῦν μειδίαμα μεταξὺ τῶν νεανίδων καὶ ἡ κ. Βέργη ἀποσπᾷ τὴν Ἀργυρίτσα ἀπὸ τὸν λαιμὸν τῆς θυγατρός της, τὴν ὠθεῖ κτηνωδῶς πρὸς τὸ μαγειρεῖον καὶ λέγει ψυχρὰ καὶ περιφρονητικά·

— Τί θέλεις;

Ἄχ! ἕνα χρόνο ὀνειροπόλησε τὸ ταξεῖδι αὐτὸ ἡ Ἀργυρίτσα, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸ κρύο, τὸ παγωμένο «τί θέλεις;»

Ἡ μεγάλη κυρία τὴν παρατηρεῖ ἐπιμόνως, μὲ τοὺς διοπτροφόρους ὀφθαλμούς της καὶ λέγει.

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; Τί ἤθελες καὶ ἔπεσες σὰν μπόμπα στὸ λαιμὸ τῆς Κέτης μου;

Ἡ Ἀργυρίτσα ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ τότε γύρισε καὶ εἶδε τὸν παποῦ της, ποῦ τὴν κύτταζε μὲ ἀγάπη.

— Πᾶμε, παποῦ, στὸ σπίτι μας.. πᾶμε.. ἐδῶ δὲν μᾶς ἀγαποῦν.. Ἄχ γιατὶ νὰ ἔλθω...

— Μαμά! ἠκούσθη φωνὴ ἐκ τοῦ κήπου..

Ἡ κ. Βέργη χωρὶς νὰ στρέψῃ βλέμμα συμπαθὲς πρὸς τὴν Ἀργυρίτσα, ἐξῆλθεν εἰς τὸν κῆπον καὶ εἶπε μὲ χαριτωμένον μειδίαμα·

— Ἤτο ἡ κόρη τῆς τροφοῦ τῆς Κέτης μου· καλὸ κορίτσι τὸ καϋμένο καὶ νομίζει, ἐν τῇ ἁπλοϊκῇ ἀγαθότητι της, ὅτι εἰμπορεῖ εἰς κάθε περίστασιν, νὰ φανερόνῃ τὴν ἀγάπην της πρὸς τὴν Κέτην.

— Πιστεύετε, μαμά, πολὺ μὲ συνεκίνησε ἡ ἀγάπη της, εἶπεν ἡ Κέτη τρέμουσα ἀκόμη, μήπως καὶ αἱ φίλαι της ἀνεκάλυψαν τὴν συγγένειαν, ἡ ὁποία τὴν συνέδεε μὲ τὴν ὡραίαν καὶ τιμίαν χωρικήν.

Ἡ κ. Βέργη, ἀφοῦ τόσον καλῶς διώρθωσε καὶ αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητον, καθησύχασε καὶ ἡ συνδιάλεξις ἐξηκολούθησε ζωηρά.

*

Τὰ ἀρνάκια τῆς Ἀργυρίτσας, τὰ κατσικάκια της, ἡ ὄρνιθές της, ὅλα τὴν ὑποδεχθήκανε μὲ χαρὰ καὶ ἐκείνη ἕνα ἕνα τὰ ἐχαΐδευε.

Εἶχεν ὅμως κρυφὴ λύπη στὴν καρδιά της καὶ ἔλεγε στὸν παποῦ της.

— Παποῦ, γιατὶ ἔτσι μᾶς δεχθήκανε; τὸ φουστάνι μου καινούργιο δὲν ἤτανε;

— Αἴ, παιδί μου, *ἐκεῖ στὴν Πόλι, τὸ ἔχουνε ντροπή, νὰ ἔχουνε τίμιους συγγενεῖς.*

Τῆς Ἀργυρίτσας ἡ καρδιὰ τόσω πικράθηκε, ποῦ ἀκούει τὴν Πόλι καὶ κλαίει καὶ ποτὲ πειὰ δὲν ἐγύρεψε ἀπὸ τὸν παποῦ της, νὰ τὴν ξαναπάγῃ.

Παντρεύθηκε μετὰ δυὸ χρόνια καὶ ὁ ἄνδρας της, τίμιος γεωργός, τὴν εἶπε νὰ τὴν πάγῃ στὴν Πόλι, μὰ ἐκείνη ἐκούνησε τὸ κεφαλάκι της καὶ εἶπε·

— Ἐσὺ νὰ πᾷς γιὰ τῆς δουλειαίς σου ὅπου θέλεις, μὰ ἐγὼ δὲν σαλεύω ἀπὸ τὸ χωριό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ανα τον Ελικωνα[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οὐδεὶς βεβαίως ἐσκέφθη νὰ μιμηθῇ τὰς Ἱσπανικάς, Ἀγγλικὰς καὶ Σκωτικὰς ῥωμάνσας, ἢ τὰ βαλλίσματα. Διότι τὸ γερμανικὸν ἔθνος μήτε πολιτικὴν μήτε φιλολογικὴν συνάφειαν διετήρει κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα μὲ τοὺς Ἱσπανούς, Ἄγγλους καὶ Σκώττους. Ὡσαύτως δὲν ἠδύναντο νὰ γνωρίσωσιν οἱ Γερμανοὶ παρὰ τῶν Γάλλων εἶδος ποιήσεως, τὸ ὁποῖον ἐν Γαλλίᾳ οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐθνικόν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ δευτέρου δὲν ἐφευρέθη βεβαίως ἐν Γερμανίᾳ εἰς χρόνους, καθ' οὓς τόσον ὀλίγον ποιητικὸν πνεῦμα ὤργα ἐν Γερμανίᾳ, ὡς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἄρα τὸ διηγηματικὸν δημῶδες ᾆσμα ἐγεννήθη ἀφ' ἑαυτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἐν Γερμανίᾳ, κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα ἠγαπήθη ἰδιαιτέρως.

Αἱ πλεῖσται τῶν γερμανικῶν τούτων ῥωμανσῶν καὶ τὰ βαλλίσματα εἶνε ἐκδήλως διάφοροι τῶν ἱσπανικῶν, ἀγγλικῶν καὶ σκωττικῶν. Τὸ παρὸν ἐφαίνετο τότε τοῖς Γερμανοῖς ὀλιγώτερον ἢ τοῖς Ἱσπανοῖς, Ἄγγλοις καὶ Σκώττοις ὑπὸ ποιητικὸν ῥῶς. Τὸ ἀστικὸν πνεῦμα τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ ἡ ἀτασθαλία τῶν ἐξαγριωθέντων εὐγενῶν ἐν Γερμανίᾳ δὲν ηὐνόουν τοιαύτας διηγήσεις εἰς τὰς ὁποίας, ὡς εἰς τὰς *ἡρωϊκὰς* ῥωμάνσας καὶ τὰ βαλλίσματα τῶν Ἱσπανῶν, Ἄγγλων καὶ Σκώττων, αἱ ὑποθέσεις ἐλαμβάνοντο κυρίως ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος. Χαρίεντα καὶ συγκινητικὰ τολμήματα καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὴν ῥωμάνσαν *ἐνθουσιώδη* χαρακτῆρα, ἤρεσκον τότε εἰς τὸ μέγα δημόσιον ἐν Γερμανίᾳ ὀλιγώτερον ἢ εὔθυμα ἱστορίδια, τὰ ὁποῖα διηγοῦντο μετά τινος ἀπροκαλύπτου θυμηδίας μὲ τὸ ὕφος τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων. Ἔπειτα αἱ πλεῖσται ῥωμάνσαι ἢ βαλλίσματα τῶν Γερμανῶν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀνῆκον εἰς τὸ *φαιδρὸν* καὶ *κωμικὸν* εἶδος, ὅπερ καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν βρεττανικῶν νήσων δὲν ἦτο ἄγνωστον. Ἀλλὰ καὶ ἡ *ἱπποτικὴ* ῥωμάνσα δὲν παρημελήθη ὅλως διόλου παρὰ τοῖς Γερμανοῖς. Αὐταὶ αἱ παλαιαὶ ποιητικαὶ παραδόσεις, ἐξ ὧν προῆλθε τὸ ᾆσμα τῶν Νιβελοῦγγεν καὶ τὸ βιβλίον τῶν ἡρώων ἐπεξειργάσθησαν κατὰ τὸν τύπον τῶν βαλλισμάτων. Τοιοῦτο βάλλισμα εἶνε τὸ *ᾆσμα τοῦ ἀρχαίου Χίλδεβραν*, τὸν αὐτὸν λογγοβαρδικὸν ἥρωα, ὅστις εἶνε γνωστὸς ἐκ τοῦ ᾄσματος τῶν Νεβελοῦγγεν καὶ τοῦ βιβλίου τῶν ἡρώων, ἐπιτυχὲς ποίημα· ὡς πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν ἐκτάκτως ὅμοιον πρὸς τὰς παλαιὰς τῶν Ἱσπανῶν, Ἄγγλων καὶ Σκώττων ἡρωϊκὰς ῥωμάνσας.

Εἰς ἄλλας τοιαύτας ἱποτικὰς διηγήσεις ἐν λυρικοῖς μέτροις ἔδιδον περιοχὴν διηγήματος καὶ τεχνικὸν τύπον τοῦ ᾄσματος τῶν ἀρχιψάλτων μὲ μακροσκελεῖς στροφάς. Καὶ τοιαῦτα γερμανικὰ ποιήματα ἐκ τοῦ ΙΔ' καὶ πιθανῶς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐγένοντο ἐκ νέου γνωστά. Ἀκριβῶς τοῦτο τὸ εἶδος τῶν γερμανικῶν βαλλισμάτων διαφέρει καὶ ὡς πρὸς τὸν μετρικὸν τύπον ἐκ τῶν πλείστων ἱσπανικῶν, ἀγγλικῶν καὶ σκωττικῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα γνήσια γερμανικὰ *ἱπποτικὰ βαλλίσματα* ἐκ τῶν χρόνων τούτων δὲν ὑπολείπονται τῶν ἐξωτερικῶν ὡς πρὸς τὴν ποιητικὴν ἀξίαν, π. χ. τὸ ἐπιτυχὲς *ᾆσμα τοῦ εὐγενοῦς Μόριγγερ*, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἀνήκει εἰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Τὰ φαιδρὰ καὶ κωμικὰ βαλλίσματα τῶν Γερμανῶν ἐκ τῶν χρόνων τούτων διακρίνονται ἀπὸ τοὺς δημώδεις μίμους, οἱ ὁποῖοι πρὸ πολλοῦ εἶχον εἰσαχθῆ εἰς τὸ διηγηματικὸν εἶδος τῆς γερμανικῆς ποιήσεως μόνον διὰ τοῦ μέτρου, εἰς ὃ ἀνήκει μία λυρικὴ λαϊκὴ μελῳδία. Τινὰ εἶνε πολὺ πεζὰ καὶ μικροῦ λόγου ἄξια, ἀλλὰ τόσῳ μᾶλλον διασκεδαστικὰ καὶ φαιδρά. Τοιαῦτα κωμικὰ βαλλίσματα φαίνεται ὅτι ἐπλούτισαν καὶ τὴν ποιητικὴν φιλολογίαν τῶν *κάτω Γερμανικῶν* διαλέκτων κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τὸ διδακτικὸν κωμικὸν δημῶδες ᾆσμα τοῦ *δούλου Χένεκε* ἀνήκει πιθανῶς ἐνταῦθα. Ἐν τῇ κάτω γερμανικῇ διαλέκτῳ πιθανῶς ἔψαλλον βαλλισματοειδῆ ᾄσματα εἰς ἃ ἔδιδε τὰς ὑποθέσεις τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Χανσαίων πόλεων. Τοιοῦτον γερμανικὸν ἐθνικὸν ἀρχαῖον βάλλισμα εἶνε τὸ ᾆσμα τοῦ *Στουρτσιβέχερ*, τοῦ διαβοήτου πειρατοῦ. Ἡ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς ἄνω Γερμανίας ἐπεξεργασία ἐν ᾗ διεσώθη τὸ ᾆσμα τοῦτο εἶνε ἀναμφιβόλως μετάφρασις ἐκ τῆς γλώσσης τῆς κάτω Γερμανίας. Καὶ λοιπὸν γεγονότα τῆς ἡμέρας τότε, πρὸ πάντων περιλάληται ἱστορίαι ἁρπαγῶν καὶ ἀπαγωγῶν καὶ φόνων καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐκ τῶν δημοσίων γεγονότων ἠδύνατο νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸν λαόν φαίνεται ὅτι ἐψάλλοντο ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς ἄνω καὶ κάτω Γερμανίας. Τὸ παλαιὸν δημῶδες ᾆσμα τοῦ Κόντο φὸν Κάουρουγγεν, τοῦ ἁρπαγος τῶν πριγκήπων, εἶνε τοιοῦτο βάλλισμα. Καὶ ἐὰν δὲ διὰ πάντων τούτων τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἡ ἐθνικὴ τῶν Γερμανῶν ποίησις δὲν ὑψώθη ἢ δὲν ἐξηυγενίσθη, ὅμως ὁ ΙΕ' αἰὼν μένει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς ποιήσεως μᾶλλον ἀξιοσημείωτος διὰ τὰ βαλλίσματα, ἢ διὰ τὰ πλεῖστα ἄλλα διηγηματικὰ ποιήματα, τὰ τότε δημιουργηθέντα ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι καὶ εἰς *νοτιογερμανικοὺς* στίχους ἔψαλλον πολλὰ γεγονότα ὑπὸ τὸν τύπον τῶν βαλλισμάτων ἀναμιμνησκόμεθα ἐνταῦθα τοῦ ποιήματος τοῦ *βασιλέως Ἀρθούρου*. Ἐπειδὴ πιθανῶς ἡ ἐν Μέκλενβουργ ἐθνικὴ αὕτη διήγησις περὶ γεννάιου βασιλέως τῶν ἀρχαίων Βενδῶν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἶχε τύπον βαλλίσματος.

Ἐν τῇ νεωτέρᾳ κλασικῇ φιλολογίᾳ τῶν Γερμανῶν διακρίνομεν δύο εἴδη βαλλισμάτων, τὸν τύπον τῶν ὁποίων ἐδημιούργησεν ὁ Σίλλερ, ὁ πρῶτος καλλιεργήσας τὸ εἶδος τοῦτο ἐν τῇ τέχνῃ. Πρὶν ἢ ὅμως εἰσέλθωμεν εἰς τὴν διαίρεσιν αὐτῶν ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι φιλολογικὸν γεγονὸς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπὶ ὅλως διόλου ἄλλου ἐδάφους, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ καλλιεργηθῇ τὸ βάλλισμα οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ αὐτοῦ τύπου, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλῃ ὅλως νεωτέρᾳ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἦτο ἡ διδασκαλία τοῦ Λύγούστου Βόλφ, διισχυρισθέντος περὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ὅτι ταῦτα δὲν ἐποιήθησαν ὑπὸ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὅτι ἦσαν συλλογὴ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν βαλλισμάτων. Ἡ θεωρία αὕτη ἤγαγε τὸν Σίλλερ νὰ ποιήσῃ τὰ βαλλίσματά του τόσον σχοινοτενῆ, καὶ μὲ τοσαῦτα ἐπιπολάζοντα περιγραφικὰ στοιχεῖα, ὥστε σήμερον οἱ κριταὶ δὲν ὀνομάζουν πλέον βαλλίσματα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὡς τοιαῦτα στιχουργηθέντα.

Εἰς τὸ πρῶτον εἶδος τῶν βαλλισμάτων τοῦ Σίλλερ ἀνήκει ὁ *Δύτης*, τὸ *Χειρόκτιον*, ἡ *Ἐγγύησις*, ἡ *Μάχη πρὸς τὸν Δράκοντα*, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῆς ποιητικῆς αὐτῶν ἀληθείας εἶνε καθαρὰ καὶ διαυγῆ, διάπυρα ὑπὸ τοῦ καθαρωτάτου καὶ βαθυτάτου περιεχομένου. Εἶνε ὁ ῥωτεινὸς κόσμος τοῦ καθαροῦ καὶ ἐλευθέρου ἠθικοῦ αὐτοπροορισμοῦ. Ἡ ἠθικὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνταπόδοσις καὶ τιμωρία, εἶνε μόνον ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη καὶ ὁ λόγος τῆς προτιθεμένης πράξεως. Τὸ δεύτερον εἶδος συνιστάμενον ἐκ τοῦ *Δακτυλίου τοῦ Πεισιστράτου*, τῶν *Γεράνων τοῦ Ἰβύκου*, τῆς *Πορείας πρὸς τὸ Σιδηροχυτήριον*, φέρει εἰς τὸ προσκήνιον τὴν εἰς τὸ πεπρωμένον πίστιν, καὶ τὴν ἄμεσον τοῦ Θεοῦ κυβέρνησιν, τοσοῦτον ἐκφραστικῶς, ὅσον καὶ ἓν τισιν ἄλλοις ποιήμασι τοῦ Σίλλερ ἐκ τῶν χρόνων τούτων ἐπαναλαμβάνεται καὶ φαίνεται ὅτι τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἤδη ἐν αὐτῷ ὀργώσης ἐπιθυμίας νὰ συμφωνήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν αἰτιολογίαν τῆς νέας τραγῳδίας μὲ τὴν τῆς ἀρχαίας. Τοῦτο ἦτο ἐπικίνδυνον τόλμημα. Ὁ Δακτύλιος τοῦ Πολυκράτους εἰλημμένος ἐκ δημώδους παραδόσεως τοῦ Ἡροδότου βασίζεται οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς οὐσιώδους τοῦ Ἡροδότου ἰδέας περὶ τῆς τῶν Θεῶν νεμέσεως. Οὐχ ἧττον ἡ ἐντύπωσις εἶνε βαθέως συγκινητική, ἐπειδὴ τὸ συναίσθημα τῆς προσωρινότητος καὶ τοῦ εὐμεταβλήτου τῆς τύχης εἶνε γενικῶς ἀνθρώπινον. Ἐν τοῖς Γεράνοις τοῦ Ἰβύκου ἰσχύει ἡ ἀρχαιστικὴ αἰτιολογία, ὅτι ἡ παρισταμένη τῶν γεράνων ἀγέλη, ἣν ὁ παθὼν κατὰ τὸν φόνον του ἐπεκαλέσθη ὡς ἐκδικητήν, παρουσιάζεται ὡς ἄγγελος καὶ ἐκτελεστὴς τῆς νεμέσεως.

Μέγα μέρος τῆς ἐπιδράσεως τῶν βαλλισμάτων τούτων κεῖται κυρίως ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς ἐκτελέσεως. Ὄχι μόνον ἡ λεπτῶς ἐσκεμμένη σύνθεσις ἐν τῇ ἀκραιφνῶς δραματικῇ πορείᾳ, τῇ ἰδιαζούσῃ εἰς αὐτά, ἀλλὰ ὅλως ἰδιαιτέρως καὶ ἡ ἐκτέλεσις, ἀντικειμενικωτάτη καὶ πλήρης ζωϊκῆς δυνάμεως τῶν καθ' ἕκαστα περιγραφῶν. Ὁ Σίλλερ εἶχε τὸ συναίσθημα, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται ἡ εὐνοϊκωτάτη περίστασις νὰ ἐξέλθῃ τις ὡς οἷόν τε ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ νὰ γυμνασθῇ ἐν τῇ ἀκραιφνεῖ πραγματικότητι καὶ ἐν τῷ ὡρισμένῳ τῆς μορφῆς. Ἡ πραγματικότης αὕτη ἀκριβῶς ἐπειδὴ τέως τὴν ἐστερεῖτο κατέστη αὐτῷ τώρα τόσον ἐπιμεμελημένη μέριμνα ὥστε μόνον ὡς ἐκ τῆς τάσεως ταύτης ἐποίησε τὸν ἐπικήδειον θρῆνον τοῦ Ναδόβεσις, ὅστις αἰωρεῖται ἐπὶ τοῦ μεταιχμίου, ἔνθα τὸ χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ καλὸν διασπῶνται ἀλλήλων. Μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ μετὰ μεγαλοφυοῦς εὑρετικότητος συμπληροῖ ὅ,τι τῷ λείπει ἐκ τῆς αἰσθητῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐκ πείρας γνώσεως. Πρὸ πάντων ὁ Δύτης εἶνε ἐν τῇ τέχνῃ γραφικῆς περιγραφῆς ἀριστούργημα, μεγίστου θαυμασμοῦ ἄξιον. Διὰ τοῦ βαλλίσματος ὁ σύγχρονος ποιητὴς ἐκφράζει ἐν τῇ γενικότητι μίαν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ ζωγραφίζει διὰ τοῦτο ἐν τῇ διηγήσει του ὄχι τόσον τὸ ἐξωτερικὸν συμβάν, ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴν συγκίνησιν, ὡς συνέπειαν τῆς ὁποίας συνεχῶς ὑποδηλοῦται μόνον τὸ ἐξωτερικὸν γεγονός, οὕτως ὥστε ἡ ἀνθρωπίνη ὑποκειμενικότης παρίσταται ὡς ἡ αἰτία τῆς ἀναπτύξεως. Διὰ τοῦτο κεῖται ἐν τῷ βαλλίσματι τὸ σπέρμα τοῦ δράματος μεταξὺ τῆς ἐπικῆς καὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ἀποδεικνύεται δ' ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι τὰ ἀρχαῖα δημῶδη βαλλίσματα ὑπῆρξαν ἡ ἀφετηρία τοῦ λαϊκοῦ δράματος. Διὰ τοῦτο ἀγαπητὸς εἶνε ἐν αὐτοῖς ὁ διάλογος, δι' οὗ οἱ χαρακτῆρες ἐκφράζουν αὐτὰ τὰ συναισθήματά των.

Τοῦ Οὔλανδ ὁ *Κόμης Ἔβερχερ* εἶνε ὅλως ἐπικὸς καὶ ἐν τῇ ἐπικῇ αὐστηρᾷ ἀριστοτεχνίᾳ· ὁ τοῦ Σίλλερ εἶνε λυρικός. Τοὐναντίον ὁ *Καλὸς σύντροφος*, *Τὸ θυγάτριον τῆς Ξενοδόχου*, *Ὁ βοσκὸς καὶ ἡ Βοσκοπούλα* τοῦ Οὔλανδ εἶνε ὅλως λυρικά. Τὰ βαλλίσματα τοῦ Γκότε εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λυρικά, εἶνε εἰκόνες ψυχικῶν διαθέσεων. *Τὸ τριαντάφυλλον τοῦ λειβαδίου*, *Τὸ μενεξεδάκι*, ὡς καὶ ὁ *Ψαρᾶς* καὶ ὁ *Βασιλεὺς τῆς Θούλης*, καὶ ὁ *Ἄλφος*, εἶνε φυσικοὶ τόνοι, ἐνῷ ὁ Σίλλερ καθιστᾷ κατανοητὴν τὴν δύναμιν τῆς ἠθικῆς αὐτοσυνειδησίας ἐν ἐπικαῖς εἰκόσιν. Καὶ ὁ Ἄνε ἐποίησέ τινα λυρικὰ βαλλίσματα πρώτης τάξεως: *Τοὺς δύο γρεναδιέρους*, καὶ Ὠλαρ· ἐξῆρε δ' ἐν τῷ Λωρέλαϋ ἀπ' εὐθείας τὸ ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον καὶ ἐξέφρασε τὸ ὅτι οὐχὶ τὸ γεγονὸς καθ' αὐτό, ἀλλὰ ἡ ἐκ τούτου ἐγκατοπτριζομένη θυμικὴ κατάστασις τοῦ ποιητοῦ εἶνε τὸ κύριον θέμα.

Διὰ τοῦτο τὸ βάλλισμα ἀσμενίζει νὰ προσάγῃ τὰ πάντα εἰς τὸ ἐνεστώς. Ὁ Ὅμηρος οὐδέποτε λαλεῖ κατ' ἐνεστῶτα: «Τὸ σπαθί σου γιατὶ εἶν' ἔτσι δὰ ματοβαμμένο;»

Διὰ τοὺς νεοσσοὺς τοῦ ἡμετέρου Παρνασσοῦ ὅσοι ἤθελον ἀποπειραθῆ νὰ ἐπεξεργασθῶσι δημώδεις ἑλληνικὰς παραδόσεις ὑπὸ τὸν τύπον τῶν βαλλισμάτων δὲν θὰ ἦτο ἀνωφελὲς νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ γνωρίσματα καὶ τοὺς κανόνας τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ συνθέσει νεωτέρων βαλλισμάτων. Τὸ σημερινὸν βάλλισμα εἶνε ποίημα ᾀσματικόν, ἐν ᾧ ἐξαίρεται τὸ γεγονὸς εἰς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν· εἶνε βραχύ, ἀλλὰ πλῆρες ζωῆς· εἶνε οὐσιωδῶς λυρικόν. Ἑπομένως τὸ βάλλισμα εἶνε *τραγοῦδι ἐπικόν*, τραγοῦδι, ἐν τῷ ὁποίῳ δεσπόζει ὁ τόνος τῆς διαθέσεως καὶ ὁ ᾀσματικὸς τύπος, καὶ τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο ἀναλύει τὸ γεγονὸς ὅλως εἰς βαθὺ καὶ θερμὸν συναίσθημα.

Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γερμανικῶν βαλλισμάτων παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ τοῦ Χιλδενβρανδ, ποίημα σφόδρα ὅμοιον πρὸς τὰ ἀγγλικὰ καὶ σκωττικά, ὡς πρός τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν πλοκὴν τῆς ὑποθέσεως. Τὸ βάλλισμα τοῦτο ἐποιήθη μεταξὺ τοῦ 1350 καὶ 1500 μ. Χ.

1 Ἴδε σελ. 170.

Ἀπὸ τὴ χώρα θέλω νὰ ἔβγω,
λαλεῖ ὁ Χίνδενδρανδ βαριά.
Τοὺς δρόμους ποιὸς θενὰ μου δείξῃ,
κατὰ τῆς Βέρνης τὰ χωριά;

—

Ἐγὼ τὰς ἔχω λησμονήσει,
ἡμέρας τώρα 'ς τὴ σειρά,
τριανταδύο χρονάκια ἔχω,
νὰ ἰδῶ τὴν Οὔτη τὴν κυρά.

—

Ὁ δούκας Ἄμελουγγ τοῦ λέγει,
μέσ' 'ς τὸ λιβάδι τὸ βαθύ,
ἀπὸ τὴ χώρα ἂν βγῇς τί θαῦρῃς;
γοργὸ παλληκαριοῦ σπαθί.

—

Τί θαῦρῃς παρ' ἐμπρός; Μιὰ νιότη,
τοῦ Ἄλεβρανδ θὰ βρῇς πολλή,
κι' ἂν εἶχες ἄδικα μαζί σου,
θενὰ σᾶς κάμῃ προσβολή.

—

Ἂν κατεπάνω μου χοιμήσῃ,
μὲ θάρρος περηφανευτό,
σχίζω τὴν πράσινή του ἀσπίδα,
θαρρῶ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ αὐτό.

—

Τὸν θώρακά του κομματιάζω,
θὲ νἆνε μιᾶς σπαθιᾶς δουλειά.
Κι' ἂς πάῃ νὰ τὸ παραπονιέται,
'ς τῆς μάννας του τὴν ἀγκαλιά.

—

Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάνῃς,
ὁ Διετερίχος τοῦ λαλεῖ,
γιατί τὸν Ἄλεβρανδ τὸν νέο,
τὸν ἀγαπῶ παρὰ πολύ.

—

Νὰ τοῦ μιλήσῃς ὡσὰν φίλος,
γιὰ τὴ φιλία μας τ' ἀπαιτῶ,
νὰ σὲ ἀφήσῃ νὰ περάσῃς,
τὸν κάθε δρόμο σ' ἀνοιχτό.

—

Καθὼς περνάει ἀπὸ τὸ δάσος,
κατὰ τῆς Βέρνης τὰ νερά,
προσβάλλεται μὲ μιὰ μανία,
ἀπὸ ἕνα νιὸ παλληκαρά.

—

Προσβάλλετ' ἀπὸ παλληκάρι,
γοργότερο ἀπὸ τὸ Βοριά,
γιὰ πές μου, γέρο, τί γυρεύεις,
μέσ 'ς τὰ δικά μου τὰ χωριά;

—

Φορεῖς τὸν θώρακα ποῦ ἀστράφτει,
γυιὸς βασιλιᾶ θᾶσαι καλός!
Μὲ κάνεις μ' ἀνοιγμένα μάτια,
νὰ γείνω, ἥρωα μ', τυφλός.

—

'Σ τὰ σπίτια σου ἔπρεπε νὰ μείνῃς,
νἄχῃς ἀνάπαυσι πολλή,
μέσα ς' αὐτὴν ἐδῶ τὴ λαύρα.
Γελάει ὁ γέρος καὶ λαλεῖ.

—

'Σ τὰ σπίτια μου ἔπρεπε νὰ μείνω,
'ς τὸ σπίτι μου τὸ δροσερό;
Μ' ἀρέσει ἐμὲ νὰ ταξειδεύω,
μὲ τῆς ζωῆς μου τὸν καιρό.

—

Νὰ ταξειδεύω πολεμόντας,
καὶ νὰ γυρίσω ἡρωϊκά.
σένα τὸ νέο σὲ τὸ λέγω,
μ' αὐτὰ τὰ γένια τὰ λευκά.

Τὰ γένι' αὐτὰ θὰ σὲ τὰ βγάλω,
γέρο, ποῦ ἔχεις μωραθῇ,
τὸ αἷμά σου, τρανταφυλλένιο,
'ς τὰ μάγουλά σου θὰ χυθῇ.

—

Τὸ θώρακα καὶ τὴν ἀσπίδα
δός μου! Τοῦ κράζει μὲ βοή,
καὶ νὰ γενῇς αἰχμάλωτός μου,
ἂν θὲς νὰ μείνῃς 'ς τὴ ζωή.

—

Τὸν θώρακα καὶ τὴν ἀσπίδα,
ἔφθασα πιὰ νὰ τὰ 'νδυθῶ.
'Σ τὸν Πλάστη, 'ς τὸν Χριστὸ σ' ὀμόνω,
ἐμπρός σου θὰ ὑπερασπισθῶ.

—

Τὰ λόγια καὶ οἱ δύο τ' ἀρίνουν,
τὰ ξίφη σύρουν κοφτερά.
Τὸ ὅ τι καὶ οἱ δύο ζητοῦνε,
τὸ βρῆκαν τώρα μιὰ χαρά.

—

Δὲν ξεύρω πῶς τὸ παλληκάρι,
χτυπᾷ τὸν γέρο δυνατά,
ποῦ ὁ γερο-Χίλδενδρανδ τρομάζει,
πιὰ ἡ καρδιά του δὲν κρατᾷ.

—

Ἐφτὰ ὀργυιὲς πετιέται πίσω,
ἐμπρὸς σὲ τέτοιο ἕνα κακό!
Γιὰ πές μου, νιέ, αὐτὸ τὸν χτύπο,
'ς τὸν ἔμαθ' ἕνα θηλυκό;

—

Ἀπ' τὲς γυναῖκες δὲν θὰ μάθω,
ποιὰ σὲ ταιριάζει ἁπλοχεριά.
Ἐσκότωσα πολλοὺς ἱππότας,
μέσ' 'ς τοῦ μπαμπᾶ μου τὰ χωριά.

—

Πολλοὺς ἱππότας ἔχω, γέρο,
μέσ' 'ς τὸ παλάτι μου, θαρρῶ,
κ' ὅ,τι δὲν ἔμαθ' ἀκόμη,
γιὰ νὰ τὸ μάθω εἰμπορῶ.

—

Ἀπὸ τὴ μέση τόνε πιάνει,
πούνε τὸ σῶμα πιὸ βαρύ,
πρὸς πίσω τὸν σκουνδᾷ καὶ πέφτει,
'ς τὴν ἀγριάδα τὴ χλωρή.

—

Γιὰ πές μου τώρα, παλληκάρι,
θὰ γείνω ξεμολογητής.
Ἂν ἦσ' ἐσὺ κἄνα λυκοῦδι,
ἀπὸ ταμὲ θὰ γιατρευτῇς.

—

Ὅποιος παλιὸ τηγάνι τρίβει,
μουντσούρα παίρνει καὶ κακό.
Ἔτσι παθαίνεις, παλληκάρι,
μ' ἐμένα τὸν γεροντικό.

—

Δός μου τὴ ξεμολόγησή σου,
ἐδῶ 'ς τὰ χόρτα τὰ χλωρά.
Ὀρθὰ κοφτά, αὐτὸ 'ς τὸ λέγω,
σὰν μὲ κυτταζεις τολμηρά.

—

Πολὺ γιὰ λύκους συντυχαίνεις,
γυρνοῦν τὴ στάνη ὡσὰν κ' ἐσύ.
Ἐγὼ εἶμ' εὐγενὴς σπαθάτος,
ἀπ' τὴν Ἑλλάδα τὴν χρυσή.

—

Μαμά μου εἶνε ἡ κυρὰ ἡ Οὔτη,
μιὰ δούκισσα μὲ τὴν τιμή,
τὸν Χίλδενδρανδ ἔχω πατέρα,
τὸν ἔχω ἀγάπη ἐγὼ θερμή.

Λὲν τὴ μαμά σου κυρὰ Οὔτη,
μιὰ δούκισσα 'ς τὸν τόπο αὐτό;
Ὁ Χίλδενδρανδ ἐγὼ εἶμ' ὁ γέρος,
παιδί μου σὺ ἀγαπητό!

—

Ἀνοῖ τὴν περικεφαλαία,
πάνω 'ς τὸν στόμα τὸν φιλῷ.
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἂς εἶνε,
καὶ οἱ δύο μας ἤμεθα καλά.

—

Πατέρα, ἀγαπητὲ πατέρα,
πληγιὲς ποῦ σ' ἔδωκα κακιές,
καλλίτερα ἤτον νὰ τὲς ἔχω,
'ς τὴν κεφαλή μου πελεκιές!

—

Σιώπα, καλὸ παιδί μου, τώρα,
γιατρεύεται ἡ πληγὴ περνᾷ.
Ἀρκεῖ ποῦ ὁ Θεὸς ὁ Πλάστης,
ἐδῶ μᾶς ἔσμιξε ξανά.

—

Αὐτὴ ἡ Βὶς θὰ τὲς γιατρεύσῃ,
τάργα πρὸς τὸν ἑσπερινό,
ἡ Βὶς ποῦ ὁ Ἄλεβρανδ τὴν φέρει,
ἀπὸ τῆς Βέρνης τὸ βουνό.

—

Τί ἔχει ὁ νέος 'ς τὸ κεφάλι;
στεφάνι ἀπὸ χρυσὸ χυτό.
Τί φέρν' ὁ νέος εἰς τὸ πλευρό του;
Ἕνα πατέρα ἀγαπητό.

—

Τὸν φέρει αὐτὸς μέσα 'ς τὴ σάλα,
τόνε καθίζει 'ς τὸ φαγί,
νὰ φάγῃ καὶ νὰ πιῇ τοῦ λέγει,
πιάνει τὴ μάνα του ἡ ὀργή.

—

Παιδί μου ἀγαπητό, παιδί μου,
ἡ πρᾶξι αὐτή σ' εἶνε βαρεια.
Μ' ἕναν αἰχμάλωτο νὰ τρώγῃς,
αὐτὸς 'ς τὴν πιὸ καλὴ μεριά!

—

Σιώπα, μάνα μου, σιώπα,
θὰ 'ς τὸν γνωρίσω 'ς τὸ λεπτό.
Μπροστά μου ἤλθε 'ς τὸ λειβάδι,
θὰ μὲ σκοτώσῃ 'ς τὸ λεπτό!

—

Καὶ ἄκους με, καλὴ μαμά μου,
αἰχμάλωτος δὲν εἶν' αὐτός.
Εἶνε ὁ Χίλδενδρανδ ὁ γέρος,
πατέρας μου ὁ ἀγαπητός.

—

Μαμά μου, ἀγαπητὴ μαμά μου,
κέρασ' τον τώρα κἄτι τί.
Σηκώνει χύνει 'ς τὸ ποτῆρι,
ἐμπρός του ἡ ἴδια τὸ κρατεῖ.

—

Μαλαματένιο δαχτυλάκι,
'ς τωραῖο στόμα σου κρατεῖς;
Τ' ἀφήνει, πέρτει 'ς τὸ ποτῆρι,
τῆς Οὔτης τῆς ἀγαπητῆς.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Προφύλαξις τῶν δένδρων.

Μέθοδος πρὸς παρακώλυσιν τῶν καμπῶν, ὅπως μὴ ἀναρριχῶνται εἰς τὰ δένδρα ἐφηρμόσθη τελευταῖον, συνισταμένη ἐξ ἀλλεπαλλήλων ὀρειχαλκίνων συρμάτων, τὰ ὁποῖα περιβάλλουσι τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεος δακτύλου ἀπ' ἀλλήλων. Τὰ σύρματα ταῦτα εὑρίσκονται ἐν συναφείᾳ πρὸς πηγήν τινα ἠλεκτρισμοῦ, καὶ ὅταν ἡ κάμπη δοκιμάσῃ ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὰ μέταλλα, λαμβάνει ἔξαφνα κτύπον ὅστις ἢ τὴν λυώνει ἢ τοὐλάχιστον τὴν καταρρίπτει χαμαί. Δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι ἐπὶ πολὺ ὑπῆρξε κοινὸν σχέδιόν τι πρὸς προφύλαξιν τῶν δενδρυλλίων καὶ ἀνθέων ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν κοχλιῶν, διὰ τοποθετήσεως δακτυλίου ἐκ τσίγκου καὶ ὀρειχάλκου περὶ τὴν ῥίζαν. Τὰ δύο μέταλλα θιγόμενα ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ σώματος τοῦ κοχλίου ἀναπτύσσουν ἀρκετὸν ἠλεκτρισμὸν ὅπως βιάσωσι τὸ ζωῦφιον νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω.

Ἐπιδκευαὶ καὶ κατεδαφίσεις.

Ἡ ἐν Λονδίνῳ «Ἑταιρία τῆς προστασίας τῶν ἀρχαίων Οἰκοδομῶν» λίαν ὠφελίμως καὶ ἀξιοζήλως ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐργάζεται. Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς συνεδρίασιν, ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις ἔλεγεν ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων κτιρίων τοῦ Λονδίνου ἐσώθησαν τελευταῖον τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἑταιρίας ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ἢ τῆς ἐπισκευῆς, *τὰ ὁποῖα εἶνε πολλάκις συνώνυμα.* Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἡ Ἑταιρία ἐξέφρασε τὴν λύπην της ἐπὶ τῷ ὅτι δὲν κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἑλένης, παρὰ τὴν Ἐπισκοπικὴν λεγομένην πύλην, ἑνὸς τῶν ὀλίγων παλαιῶν μνημείων τοῦ Λονδίνου, σωθέντος ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ τοῦ 1666, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντος νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς καταστρεπτικῆς μανίας τῶν νεωτέρων ἐπισκευαστῶν καὶ ψευδομηχανικῶν. Οἰκία δέ τις, ἧς ἡ κατεδάφισις ἐκρίθη ἀναγκαία χάριν τῆς διαπλατύνσεως τῆς ὁδοῦ, ἀνῳκοδομήθη κατὰ τὴν κυρίαν πρόσοψίν της μετὰ τοῦ περικαλλοῦς ἀετώματος ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ αὐλῇ τοῦ μουσείου τοῦ Σάουθ-Κένσιντον.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐκτενῆ καὶ εὐμενεστάτην κρίσιν περὶ τῶν «Εἰδώλων» τοῦ κ. Ροΐδου ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Philologische Wochenschrift» ὁ γνωστὸς βυζαντινολόγος Κ. Κρουμβάχερ.

— Ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι τοῦ Ἑρνέστου Κουρτίου, ἑορτασθησομένῃ τῇ 21 προσεχοῦς Αὐγούστου, ἐσχηματίσθη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Σ. Λάμπρου, κοσμήτορος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, Π. Καββαδία, γενικοῦ ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων, Γ. Ν. Χατζηδάκι, Ν. Γ. Πολίτου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Α. Ν. Σκιᾶ ὑφηγητοῦ, ἥτις ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τεύχους τιμητικοῦ, περιέχοντος συλλογὴν πρωτοτύπων διατριβῶν Ἑλλήνων λογίων καὶ ἀφιερουμένου πρὸς τὸν μέγαν γερμανὸν ἑλληνιστὴν καὶ ἀρχαιολόγον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐπινεύσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οἱ ἐκ Γερμανίας φίλοι τοῦ Κουρτίου θὰ στήσουν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὴν προτομήν του.

Κ. Σάθας

Ἐπιστημονικά

Ὁ Βάδιγκτων, ὁ πρότινος ἀποθανὼν γάλλος διπλωματής, ἄφῆκε σπουδαιοτάτην νομισματικὴν συλλογήν, τῆς ὁποίας ἡ ἀξία κατὰ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» ἀνέρχεται εἰς πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων. Ἵν' ἀποτραπῇ ἡ διασπορὰ τῆς συλλογῆς ταύτης, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις θὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν Βουλῶν πίστωσιν πρὸς ἀγορὰν αὐτῆς καὶ καταθεσιν εἰς τὸ νομισματικὸν τμῆμα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Τὰ ὑπὸ τοῦ Βάδιγκτων συλλεγέντα νομίσματα εἶνε κατὰ τοῦτο ἀξιοσημείωτα, ὅτι ἀνάγονται πάντα εἰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀποχρώντως δὲ διασαφηνιζόμενα, ἀποκαλύπτουσι πολλὰ ἄγνωστα τέως ἱστορικὰ ἐπεισόδια τῶν μικρασιατικῶν πόλεων. Τὰ ἀρχαιότερα τούτων προέρχονται ἐκ τῆς Λυδίας, ὅπου, ὡς γνωστόν, ἐκόπησαν τὰ πρῶτα νομίσματα.

— Ἐν τῷ ἐγκρίτῳ νομισματικῷ συγγράμματι, τῷ ἐκδιδομένῳ ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐφόρου τοῦ αὐτόθι Νομισματικοῦ Μουσείου Ἀλφρέδου φὸν Σάλλετ, ἐδημοσίευσε πεπισπουδαστον διατριβὴν ὁ νεαρὸς νομισματολόγος κ. Λ. Λαμπρόπουλος. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἔχει ἐπιστημονικὴν ἀξίαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, συμβάλλεται δὲ εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ κατανόησιν οὐχὶ ὀλίγων δυσεξηγήτων προβλημάτων, ἀναφερομένων εἰς νομίσματα τῆς Ἠπείρου, Ἀρκαδίας, Φωκίδος, Κορίνθου κτλ.

— Τὸ ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τμῆμα τοῦ Μουσείου τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης ἐν Σαραγέβῳ, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὴν ἐξερεύνησιν τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, ἐκπέμπει φέτος ἐπιστήμονας εἰς Ἑλλάδα, ὅπως σπουδάσωσιν ἐπί τε τῆς στερεᾶς καὶ τινων νήσων τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα καὶ συλλέξωσιν ἔντομα. Τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἡγεῖται ὁ ἔφορος τοῦ Μουσείου Ὄτμαρ Ρόζερ. διωργάνωσε δὲ αὐτὴν ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Κέλλαϋ, βαθὺς γνώστης τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, μεταφράσας μάλιστα σύγγριστὶ νεοελληνικόν τι δρᾶμα.

— Ὀκτακισχίλιοι ἰατροὶ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ πολιτισμένου κόσμου συνῆλθον ἐν Ῥώμῃ εἰς τὸ μέγα ἰατρικὸν συνέδριον. Τὴν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης ἐναρμόνιον συνεννόησιν ἀνδρῶν πάσης φυλῆς ἐξῆρε δικαίως ὁ Κρίσπης κατὰ τὸ χαιρετιστήριον αὐτοῦ προσφώνημα, ὡς κραταιὰν ἐγγύησιν εἰρήνης καὶ ἀδελφώσεως. Τὸ συνέδριον ἐπραγματεύθη σπουδαιότατα θέματα, ἠκούσθη δὲ μετὰ θαυμασμοῦ ὁ Βίρχωφ. ὁμιλήσας περὶ τοῦ Ἰταλοῦ ἰδρυτοῦ τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας, τοῦ περικλεοῦς Μοργάνη. Ἡ βασιλικὴ Οἰκογένεια, ἡ κυβέρνησις, ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ἐπεδαψίλευσαν πλείστας ὅσας περιποιήσεις εἰς τοὺς ξένους ἐπιστήμονας. Τὸ Ἰατρικὸν Συνέδριον θὰ συνέλθῃ τὴν προσεχῆ φορὰν εἰς Μόσχαν.

— Μεταξὺ τῶν ἐν Ῥώμῃ παρευρεθέντων κατὰ τὸ διεθνὲς Ἰατρικὸν Συνέδριον ἦτο καὶ ὁ διακεκριμένος ἐν Σμύρνῃ ἰατρὸς κ. Μιχαὴλ Π. Κοσσολῆς. Οὗτος ἐπαρουσίασε δύο σπουδαιότατα θέματα. Τὸ πρῶτον ἦτο περὶ τοῦ ἄρου τοῦ ἰταλικοῦ, φυτοῦ τὸ ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ὁ Γαληνὸς ὡς ἀντισηπτικόν, ἐφήρμοσε δὲ ἐπιτυχέστατα ὁ κ. Κοσσολῆς κατὰ τῆς χοιραδώσεως καὶ τῆς φυματιώσεως. Τὸ δεύτερον ἦτο περὶ τοῦ δαγγείου πυρετοῦ καὶ τῆς ἐνολουέντζας, δύο νεωτέρων δηθεν ἀσθενειῶν, τὰς ὁποίας ὁ Ἕλλην ἰατρὸς ἀπέδειξεν ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτήν, γνωστὴν καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, καλουμένην τὸ μὲν θέρος ὑπναλέαν νόσον, τὸν δὲ χειμῶνα γρίππην, ἔχουσαν δὲ εἰς πᾶσαν περίστασιν τὸ αὐτὸ ἀκτινοειδὲς μικρόβιον.

— Ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις ὁ διάσημος καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας Βρόουν Σεκκάρ, ὁ ἐφευρέτης τῆς σεκαρδίνης, τοῦ πολυθρυλήτου φαρμάκου τοῦ τόσας θεραπεύοντος ἀσθενείας. Ὁ Κάρολος Ἐδουάρδος Βρόουν-Σεκκὰρ ἐγεννήθη ἐν Πόρτ-Λουδοβίκ τῶν Μαυρικίων νήσων τὴν 8ην Ἀπριλίου 1817, ἦγε δὲ τὸ ἑβδομηκοστὸν ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Δεκαεπταετὴς μόλις ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του καὶ μετέβη εἰς Παρισίους, πρὸς τελειοποίησιν τῶν ἰατρικῶν του σπουδῶν. Ἤκατοτε χρονολογοῦνται τὰ πρῶτα αὐτοῦ πειράματα περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ αἵματος, τῆς ζωϊκῆς θερμότητος καὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἡ σπουδὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος τὸν εἵλκυσεν ἰδιαιτέρως καὶ διέμεινεν, ὡς γνωστόν, ἡ κυρία ἐπασχόλησις τῆς ζωῆς του. Ταχέως ἡ φήμη του διεπέρασε τὸν ὠκεανὸν καὶ ὁ νέος ἐπιστήμων κληθεὶς εἰς Ἀμερικὴν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ νευρολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀρβάρδης. Ἀλλ' ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγα ἔτη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς. Τῷ 1878, ἀποθανόντος τοῦ Κλαυδίου Βερνάρδου, τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἕδραν τῆς πειραματικῆς ἰατρικῆς, τῷ δὲ 1886 ἀντικατέστησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τὸν διάσημον παθολόγον Βουλπιάν. Βιβλία πολλὰ δὲν ἔγραψεν ὁ Βρόουν Σεκκάρ. Μόνον κατὰ τὴν ἐν Ἀμερικῇ διαμονήν του ἐδημοσίευσε τόμους τινὰς ἀγγλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαθήματα περὶ τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων καὶ τῆς ἐπιληψίας» καὶ «περὶ παραλυσίας τῶν κατωτέρων ἄκρων».

— Ἐξετέθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ περιεργοτάτη συλλογὴ ἐνθυμημάτων τοῦ Γέννερ, τοῦ διασήμου ἐφευρέτου τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει εἰκόνας τοῦ Γέννερ καὶ τῶν συγγενῶν του, διπλώματα, εὐχαριστήρια, τὴν ἀλληλογραφίαν του κτλ. Τὰ περιεργότερα τῶν ἀντικειμένων εἶνε μία σειρὰ νυστηρίων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Γέννερ ἐξετέλει τοὺς ἐμβολιασμούς του καὶ δέσμη τριχῶν ἐκ τῆς οὐρᾶς τῆς πρώτης ἀγελάδος ἐκ τῆς ὁποίας ὁ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος ἔλαβε τὸν ἰὸν τῆς εὐλογίας.

Θεατρικά

Ἐπέστρεψαν εἰς Ἀγγλίαν, ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν καλλιτεχνικῆς αὐτῶν περιοδείας ὁ διάσημος ἄγγλος τραγικὸς Ἔρρικος Ἴρβιγκ καὶ ἡ ὁμοίως ἔξοχος ἠθοποιὸς μὶς Ἔλλεν Τέρρυ. Ἐπεσκέφθησαν εἴκοσι τρεῖς ἀμερικανικὰς πόλεις, εἰσέπραξαν δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ παραστάσεων τῶν 600,000 δολλάρια, ἤτοι 3,000,000 φρ.

— Εἰς τὸ ἐν Παρισίοις θέατρον τῆς «Ἀναγεννήσεως» ἡ Σάρρα Βερνὰρ παίζει μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας τὴν Φεδώραν, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σαρδοῦ. Ἐπαινεῖται ἐξίσου ὁ σκηνικὸς διάκοσμος, ὀφειλόμενος ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἀνυπέρβλητον καλαισθησίαν τῆς Σάρρας Βερνὰρ καὶ ἡ τέχνη μετὰ τῆς ὁποίας διερμηνεύει τὸν δύσκολον χαρακτῆρα τῆς Φεδώρας ἡ διάσημος καλλιτέχνις.